

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Załącznik Nr 6.4 do Wniosku do Zarządu
Województwa Warmińsko-Mazurskiego
z dnia 17 września 2013 r.

Regionalny Program Operacyjny
Warmia i Mazury
na lata 2007-2013

**Wytyczne do studiów wykonalności w zakresie System odbioru
nieczystości z łodzi na jeziorach Oś priorytetowa 'Środowisko
przyrodnicze' RPO WiM na lata 2007-2013**

Opracował: Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie

Olsztyn, 17 września 2013 r.

Spis treści

SPIS TREŚCI	2
WPROWADZENIE	4
SKRÓTY WYKORZYSTYWANE W WYTYCZNYCH	5
STRESZCZENIE STUDIUM	6
1. WYKONALNOŚĆ TECHNICZNO-TECHNOLOGICZNA	7
1.1. STAN AKTUALNY	7
1.1.1. Opis stanu aktualnego (przed realizacją projektu)	7
1.1.2. Opis potrzeby realizacji projektu w kontekście wykonalności technicznej	9
1.1.3. Opis celów projektu	9
1.2. MOŻLIWE WARIANTY	10
1.2.1. Najważniejsze warianty realizacji projektu (inne możliwe sposoby osiągnięcia celu projektu)	10
1.2.2. Analiza wariantów projektu	11
1.2.3. Optymalny wariant projektu	12
1.2.4. Rozwiązanie technologiczne	12
1.2.5. Charakterystyka proponowanych technologii, elementów i parametrów technicznych inwestycji	13
1.3. REALIZACJA PROJEKTU	13
1.3.1. Opis lokalizacji / miejsca realizacji projektu	13
1.3.2. Niezbędne rodzaje czynności / materiałów / usług	13
1.3.3. Planowany harmonogram realizacji projektu	14
1.4. STAN PO REALIZACJI PROJEKTU	15
1.4.1. Opis stanu po realizacji projektu	15
1.4.2. 'Trwałość technologiczna'	16
1.4.3. Matryca logiczna projektu	17
1.5. WYKONALNOŚĆ PRAWNA ZGODNOŚĆ Z POLITYKĄ OCHRONY ŚRODOWISKA	18
1.5.1. Kwestie prawne związane z realizacją projektu	18
1.5.2. Wpływ na środowisko regionu	18
1.5.3. Wpływ na siedliska i gatunki zamieszkujące tereny Natura 2000	18
1.5.4. Procedura oceny oddziaływania na środowisko	19
2. WYKONALNOŚĆ INSTYTUCJONALNA	21
2.1. WYKONALNOŚĆ INSTYTUCJONALNA PROJEKTU	21
2.1.1. Opis beneficjenta	21
2.1.2. Opis wdrażania projektu	21
2.1.3. Finansowanie pracy komórki odpowiedzialnej za wdrożenie projektu (JRP)	22
2.2. TRWAŁOŚĆ REZULTATÓW PROJEKTU	22
2.2.1. Utrzymanie i eksploatacja inwestycji	22
2.2.2. Utrzymanie rezultatów projektu	22
2.2.3. Zdolności organizacyjne i finansowe do utrzymania rezultatów projektu	23
2.2.4. Zarządzanie infrastrukturą. Właściciel inwestycji	23
3. WYKONALNOŚĆ FINANSOWO-EKONOMICZNA	24
3.1. ZAPROPONOWANA METODOLOGIA PRZEPROWADZENIA ANALIZ	24
3.1.1. Przyjęte założenia przeprowadzanych analiz	24
3.1.2. Przyjęte założenia analizy finansowej	26
3.1.3. Przyjęte założenia analizy ekonomicznej	28
3.2. NAKŁADY INWESTYCYJNE NA REALIZACJĘ PROJEKTU	29
3.3. PRZYCHODY ZE SPRZEDAŻY – KALKULACJA PRZYCHODÓW	29
3.3.1. Prognozowana liczba użytkowników dla wariantu bazowego	29
3.3.2. Prognozowana liczba użytkowników po realizacji projektu	29
3.3.3. Kalkulacja przychodów dla wariantu bazowego	30

Wytyczne do studiów wykonalności w zakresie System odbioru nieczystości z łodzi na jeziorach
Oś priorytetowa 'Środowisko przyrodnicze'

3.3.4.	Kalkulacja przychodów po realizacji projektu	30
3.3.5.	Zgodność z 'zasadą sprawiedliwości'	30
3.3.6.	Kalkulacja zmiany przychodów wywołanych realizacją projektu	31
3.4.	PROGNOZA KOSZTÓW EKSPLOATACYJNYCH INWESTORA	31
3.4.1.	Kalkulacja kosztów eksploatacyjnych dla wariantu bazowego	31
3.4.2.	Kalkulacja kosztów eksploatacyjnych po realizacji projektu	32
3.4.3.	Kalkulacja zmiany kosztów wywołanych realizacją projektu	32
3.4.4.	Plan amortyzacji	32
3.5.	RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT DLA PROJEKTU	33
3.6.	RACHUNEK PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH PROJEKTU W OKRESIE REALIZACJI I EKSPLOATACJI PROJEKTU	33
3.6.1.	Kalkulacja zapotrzebowania na kapitał obrotowy	33
3.6.2.	Rachunek przepływów pieniężnych dla projektu w okresie realizacji i eksploatacji projektu	33
3.6.3.	Źródła pokrycia deficytu	33
3.7.	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROJEKTU	34
3.7.1.	Źródła finansowania. Finansowanie części inwestycji nie pochodzącej ze środków EFRR	34
3.7.2.	Kalkulacja luki finansowej. Poziom dofinansowania	34
3.7.3.	Podstawowe parametry kredytów i pożyczek	35
3.7.4.	Ocena możliwości finansowych inwestora. Wnioski z analizy zdolności inwestycyjnej inwestora	36
3.8.	ANALIZA KOSZTÓW-KORZYŚCI – ANALIZA FINANSOWA PROJEKTU	37
3.8.1.	Wskaźnik FNPV/C i FRR/C	37
3.8.2.	Wskaźnik FNPV/K i FRR/K	39
3.8.3.	Trwałość finansowa projektu	40
3.9.	ANALIZA KOSZTÓW-KORZYŚCI – ANALIZA EKONOMICZNA PROJEKTU	40
3.9.1.	Wskaźnik ENPV i ERR	40
3.9.2.	Wskaźnik B/C	41

Wprowadzenie

Wytyczne są przeznaczone dla **osób piszących studia wykonalności** dla projektów w ramach **Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury** na lata 2007-2013. **Celem wytycznych** jest ujednolicenie zasad przygotowywania i pisania studiów wykonalności, w szczególności przyjmowania założeń, parametrów, a także metodologii prowadzenia obliczeń.

Zadaniem studium wykonalności jest wybór takiego rozwiązania techniczno-technologicznego, które nie dość, że umożliwi realizację postawionych wcześniej celów, **przyczyni się do rozwiązania problemów** zidentyfikowanych w danej jednostce, to jeszcze **wykorzystywać będzie istniejące zasoby i środki** oraz zagwarantuje **trwałość wybranego rozwiązania**.

Skróty wykorzystywane w wytycznych

B/C	wskaźnik korzyści do kosztów (<i>ang. Benefits / Costs Ratio</i>)
CBA	Analiza kosztów i korzyści (<i>ang. Cost-Benefit Analysis</i>)
CEA	Analiza Efektywności Kosztowej (<i>ang. Cost-Effectiveness Analysis</i>)
CRpa	Wielkość współfinansowania przewidziana dla osi priorytetowej (<i>ang. Co-funding Rate fixed for the priority axis</i>)
DA	'Kwota decyzji' (<i>ang. Decision Amount</i>)
DCF	Zdyskontowane przepływy pieniężne (<i>ang. Discounted Cash Flow</i>)
DIC	Zdyskontowany koszt inwestycji (<i>ang. Discounted Investment Cost</i>)
DNR	Zdyskontowany dochód netto (<i>ang. Discounted Net Revenue</i>)
EC	Koszty kwalifikowane (<i>ang. Eligible Cost</i>)
EE	Wydatki kwalifikowane (<i>ang. Eligible Expenditure</i>)
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
FNPV	Finansowa wartość bieżąca netto (<i>ang. Financial Net Present Value</i>)
FNPV/C	Finansowa wartość bieżąca netto inwestycji (<i>ang. Financial Net Present Value on Investment</i>)
FNPV/K	Finansowa wartość bieżąca netto zainwestowanego przez interesariuszy kapitału (<i>ang. Financial Net Present Value on Invested Capital</i>)
FRR	Finansowa wewnętrzna stopa zwrotu (<i>ang. Financial (Internal) Rate of Return</i>)
FRR/C	Finansowa wewnętrzna stopa zwrotu z inwestycji (<i>ang. Financial Internal Rate of Return on Investment</i>)
FRR/K	Finansowa wewnętrzna stopa zwrotu zainwestowanego przez interesariuszy kapitału (<i>ang. Financial Internal Rate of Return on Invested Capital (shareholders' equity)</i>)
JRP	Jednostka Realizująca Projekt
KE	Komisja Europejska
MCA	Analiza wielokryterialna (<i>ang. Multi-Criteria Analysis</i>)
MRR	Minister właściwy ds. rozwoju regionalnego
RPO WiM	Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego
SW	Studium wykonalności projektu

Streszczenie Studium

W streszczeniu powinien się znaleźć skrótowy przegląd kluczowych informacji o projekcie: odnośnie informacji ogólnych:

- ↳ tytuł projektu (inwestycji dla której tworzone jest studium wykonalności),
- ↳ lokalizacja inwestycji, w tym powiat, gmina, miejscowość (pkt 1.3.1),
- ↳ planowany okres realizacji (pkt 1.3.3),

odnośnie wykonalności techniczno-technologicznej:

- ↳ tło i uzasadnienie – uzasadnienie potrzeby realizacji (pkt 1.1.1 i 1.1.2),
- ↳ komplementarność z innymi projektami (pkt 1.1.1),
- ↳ wyniki analizy wariantów, w tym wybrane rozwiązanie techniczne (pkt 1.2.2 i 1.2.3),
- ↳ zgodność projektu z celami RPO wraz z uzasadnieniem (1.1.3, 1.4.2)
- ↳ wkład w realizację 'Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2020' wraz z uzasadnieniem (1.1.3, 1.4.2),
- ↳ matryca logiczna projektu (1.4.2).
- ↳ wykonalność prawna (pkt 1.5.1),
- ↳ zgodność z polityką ochrony środowiska (pkt 1.5.2 i 1.5.3).

odnośnie wykonalności ekonomiczno-finansowej:

- ↳ kwalifikowalność podatku VAT (3.1.2),
- ↳ wydatki w zakresie instrumentu elastyczności (3.1.2),
- ↳ harmonogram rzeczowo-finansowy (zawierający przynajmniej informacje o całkowitym koszcie realizacji inwestycji w zł, w tym koszty kwalifikowane i niekwalifikowane, poziom współfinansowania z EFRR (% kosztów kwalifikowanych) oraz kwota współfinansowania ze środków EFRR w zł) (1.3.3),
- ↳ prognozowana liczba użytkowników, plan taryfowy, zasada 'sprawiedliwości społecznej' (pkt 3.3.4, 3.3.5),
- ↳ wyniki analizy finansowej – wskaźniki FNPV/C i FRR/C, FNPV/K i FRR/K oraz trwałość finansowa projektu (pkt 3.8.1, 3.8.2),
- ↳ wielkość luki w finansowaniu, w tym maksymalne kwalifikowane wydatki, zdyskontowany koszt inwestycji, zdyskontowany dochód netto, wydatki kwalifikowane, maksymalna wielkość współfinansowania (3.7.2),
- ↳ wyniki analizy ekonomicznej (pkt 3.9).

odnośnie wykonalności instytucjonalnej:

- ↳ sposób zarządzania projektem (pkt 2.1.2),
- ↳ trwałość rezultatów projektu (pkt 2.2.2),

W streszczeniu studium wykonalności należy stosować następujące zasady:

- ↳ streszczenie należy pisać zawsze na końcu pracy nad studium (kiedy całości dokumentu zostanie przygotowana),
- ↳ streszczenie **nie może mieć więcej niż 10 stron**, jeżeli istnieje potrzeba omówienia większego fragmentu – należy odesłać czytelnika do szczegółowej części studium,
- ↳ przy każdym wniosku, wyniku badań itp. należy podawać stronę, na której znajdują się analizy lub wyliczenia, aby czytelnik mógł szybko znaleźć ten fragment,
- ↳ kolejność przedstawianych informacji powinna być zgodna ze strukturą studium,
- ↳ język streszczenia powinien być prosty do zrozumienia przez osoby bez przygotowania technicznego.

1. Wykonalność techniczno-technologiczna

1.1. Stan aktualny

1.1.1. Opis stanu aktualnego (przed realizacją projektu)

Elementem wyjściowym w poprawnie sporządzonej analizie techniczno-technologicznej jest **rzetelny i poprawny opis stanu aktualnego**. Jasno opisany stan obecny pozwala w sposób przejrzysty przejść do **identyfikacji istniejących problemów oraz potrzeb**, a tym samym do uzasadnienia potrzeby realizacji projektu.

Informacje powinny być oparte o wiarygodne źródła. Wiarygodność wzmacniają m.in.:

- wykorzystane źródła statystyczne,
- dokumenty strategiczne,
- analizy prowadzone na potrzeby danego obszaru i projektu,
- dokumentacja kartograficzna obszaru,
- dokumentacje geologiczne i hydrogeologiczne obszaru.

Opis stanu obecnego powinien przede wszystkim koncentrować się na **charakterystyce istniejących elementów**, które mogą zostać wykorzystane w projekcie oraz otoczenia z nim związanego. Już na tym etapie powinny być wskazane lub chociaż zaakcentowane problemy jakie generuje brak lub niedostateczne działania objęte projektem.

Ramowy zakres informacji w opisie stanu aktualnego powinien zawierać:

1) charakterystykę obszaru objętego projektem

- Jaki obszar objęty jest potencjalnym oddziaływaniem przyszłego projektu? Ile jednostek samorządu terytorialnego obejmuje? Ilu mieszkańców go zamieszkuje? Ilu odwiedza turystów? Jaki jest przeciętny dochód na głowę mieszkańca w obszarze projektu (w tym w stosunku do średniej dla województwa i Polski)?
- Jaki jest profil obszaru (rolniczy, przemysłowy, turystyczny, miejski itp.)? Ile przedsiębiorstw znajduje się na tym terenie? Jakiej wielkości? Jaki jest profil przedsiębiorstw? Jaki jest ich udział w tworzeniu lokalnego/regionalnego rynku pracy? Jak wygląda rozwój ekonomiczny obszaru objętego projektem na tle województwa i Polski?

2) liczbę użytkowników na dzień/miesiąc/rok istniejących obiektów i urządzeń lub danej instytucji, w tym użytkowników sezonowych (turystów)

3) opis niedogodności i problemów użytkowników systemu (mieszkańców i turystów) w zakresie możliwości przekazania nieczystości z łodzi do legalnych punktów odbioru.

4) opis niedogodności i problemów turystów i mieszkańców w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa na wodzie.

- Jakie są potrzeby turystów i mieszkańców w zakresie opróżniania jednostek pływających z nieczystości płynnych i stałych? Jaki jest obecny poziom objęcia zorganizowanym odbiorem nieczystości z łodzi?
- Jakie są potrzeby turystów i mieszkańców w zakresie zapewnienia im bezpieczeństwa na wodzie? Jaki jest obecny poziom zapewnienia bezpieczeństwa na wodzie?
- W jaki sposób obecnie turyści/mieszkańcy (z obszaru projektu) pozbywają się odpadów i ścieków z jednostek pływających? Czy obecna infrastruktura jest funkcjonalna dla interesariuszy projektu (*chodzi tu o dostępność, łatwość obsługi, uciążliwość dla mieszkańców, jakość użytkowania, jakość usług, efektywność ekonomiczną, satysfakcję z użytkowania itp.*)?

- Jakość i stopień zaspokajania potrzeb beneficjentów oraz utrudnienia wynikające z dotychczasowych rozwiązań/technologii.
- 5) uwarunkowania realizacyjne planowanego projektu wynikające z dokumentów strategicznych, uwarunkowań prawnych, warunków środowiskowych, geologicznych i geotechnicznych, ochrony konserwatorskiej terenu i innych warunków**
- Należy wskazać bezpośrednie powiązania projektu z dokumentami strategicznymi, np. pokazać, że problemy, które ma rozwiązać projekt oraz narzędzia do ich rozwiązania są w w/w dokumentach wskazane.
- Jakie są uwarunkowania realizacyjne planowanego projektu wynikające z:
 - studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego itp.,
 - uwarunkowań prawnych (*np. własność gruntu*),
 - warunków środowiskowych, geologicznych, hydrologicznych i geotechnicznych,
 - innych warunków.
- Czy omawiane uwarunkowania miały wpływ na przyjęte wcześniej rozwiązania w kontekście istniejącej lub okalającej infrastruktury?
- Szerszy kontekst realizacji projektu – należy pokazać komplementarność projektów realizowanych na obszarze objętym projektem.
- 6) ocenę istniejącego systemu pod kątem zgodności z prawem polskim i UE**
- 7) funkcjonalność istniejącego systemu**
- Struktura organizacyjna z uwzględnieniem podziału kompetencji, współzależności, odpowiedzialności i struktury własności.
- Informacja na temat funkcjonujących przedsiębiorców i innych podmiotów wykonujących zadania w zakresie odbioru nieczystości z łodzi oraz zapewnienia bezpieczeństwa na wodzie.
- Krótka historia, forma prawna i struktura własności.
- Istniejąca lub potencjalna konkurencja na rynku oferowanych usług, porównanie cen w przekroju regionalnym i krajowym, obecny udział przedsiębiorstwa w rynku usług z zakresu odpadami odbioru nieczystości z łodzi.
- 8) podstawowe rozwiązania oraz parametry techniczne i technologiczne istniejących rozwiązań**
- Opis powinien zawierać charakterystykę dotychczasowej infrastruktury w zakresie odbioru nieczystości z łodzi na terenie objętym projektem. Opis powinien dotyczyć wszystkich niżej wymienionych elementów (jeżeli występują):
 - użytkownika i właściciela ekomariny i innych miejsc, w których jednostki pływające mogą legalnie pozbyć się nieczystości stałych i płynnych,
 - sposób postępowania z nieczystościami płynnymi (magazynowane i wywożone na oczyszczalnię, odprowadzane bezpośrednio na oczyszczalnię, oczyszczane/podczyszczane na miejscu),
 - opis i wstępna zgoda na odbiór nieczystości płynnych przez operatora sieci/właściciela oczyszczalni itp.
 - sposób postępowania z nieczystościami stałymi (magazynowane i wywożone do legalnie działającego zakładu zagospodarowania odpadów (dysponującego ważnym pozwoleniem zintegrowanym lub innym równoważnym zezwoleniem na unieszkodliwianie i/lub odzysk – podać jego numer i datę ważności),
 - pojemność i charakterystyka pojemników do magazynowania nieczystości stałych. Obligatoryjnie wyposażenie ekomariny w pojemniki do selektywnej zbiórki odpadów: pojemniki do magazynowania szkła, makulatury, tworzyw sztucznych, odpadów zmieszanych oraz pojemniki do magazynowania i zbiórki odpadów niebezpiecznych np. baterie, zużyte oleje.

Jak widać, opis stanu obecnego jest znacznie rozbudowany i szczegółowy, jednakże celem opisu jest oddanie pełnego obrazu rzeczywistości projektowej i przedstawienie środowiska, w którym będzie realizowany projekt. Opis stanu obecnego jest również podstawą oceny **potrzeby realizacji projektu**.

1.1.2. Opis potrzeby realizacji projektu w kontekście wykonalności technicznej

Opis potrzeby realizacji projektu daje podstawę do rozważenia możliwości sfinansowania danego projektu.

W opisie powinny się znaleźć następujące elementy:

- 1) analiza problemów i potrzeb, które dotyczą użytkowników systemu (ale jedynie w kontekście przedmiotu projektu), a w tym w szczególności:
 - zidentyfikowanie problemów¹ oraz podanie źródła analizy, np.: przeprowadzenie konsultacji lub badania na danym obszarze lub obszarze o podobnych problemach,
 - związki przyczynowo-skutkowe pomiędzy problemami,
- 2) powiązania pomiędzy wykazanymi problemami, a przedstawionym wcześniej opisem otoczenia projektu,
- 3) selekcja wszystkich problemów i wybór tych, które projekt ma rozwiązać lub przyczynić się do ich rozwiązania,

Przeprowadzona analiza, podparta dowodami, powinna wskazywać potrzebę realizacji projektu. Pomocne mogą być w tym następujące pytania częściowe:

- 1) skąd wynika potrzeba realizacji projektu? czy z potrzeb turystów? czy z potrzeb samorządu lokalnego? czy z potrzeb lokalnych mieszkańców (miejsca pracy)?
- 2) czy wskazane potrzeby realizacji projektu są widoczne (wynikają) z analizy rynku i/lub charakterystyki instytucji?
- 3) od kiedy istnieją potrzeby realizacji projektu? dlaczego do tej pory nie zostały zaspokojone?
- 4) czy projekt zaspokoi w pełni potrzeby regionu w zakresie inwestycyjnym lub zakupowym? na jaki czas? jeżeli nie, to w jakim zakresie? dlaczego wybrano właśnie taki zakres projektu?
- 5) w jaki sposób projekt zaspokoi potrzeby odbiorców? jakie działania zakłada, aby zaspokoić te potrzeby? *w szczególności należy uzasadnić zakup nieruchomości, robót budowlanych, których realizacja musi być koniecznym warunkiem powodzenia projektu.*

1.1.3. Opis celów projektu

W tym punkcie należy przełożyć potrzeby i problemy społeczności (mieszkańcy i turyści) na cele projektu. Należy przede wszystkim określić takie cele, które:

- 1) są pożądane przez inwestora i otoczenie (wynikają z analizy potrzeb),
- 2) oddziałują na cele strategiczne obszaru, na którym realizowany jest projekt oraz cele horyzontalne dotyczące danego typu projektu; w szczególności należy pokazać **w jaki sposób i w jakim zakresie** (np. w kontekście wskaźników realizacji) **cele projektu spełniają cele 'Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2020' i RPO WiM,**
- 3) powodują koncentrację środków na tym co ważne, efektywne kosztowo, a także możliwe do zrealizowania,

Cele muszą być:

- 1) opisem przyszłego stanu rzeczy, który zaistnieje po rozwiązaniu problemów (*a więc nigdy celem nie może być 'kupienie wyposażenia' lub 'zatrudnienie pracowników'*);
- 2) zgodne z metodą SMART, każdy cel powinien być:

¹ Problemy muszą być określone jako sytuacje negatywne. Nie wszystkie sformułowania są sytuacjami negatywnymi, np. '10% stopa bezrobocia w mieście' nie oznacza negatywnej sytuacji, jeżeli w innych miastach jest ona dwu-krotnie wyższa, ale sformułowanie 'dwukrotnie wyższa stopa bezrobocia niż na obszarze okalającym obszar projektu' – jest już sytuacją negatywną.

- ↳ **S**pecific (konkretny) – czy cel nie jest ujęty zbyt ogólnie? (*błędne przykłady to np. poprawa warunków świadczenia usług w zakresie odbioru nieczystości z łodzi, znaczący wzrost odpadów i ścieków odbieranych z jednostek pływających itp.*);
- ↳ **M**asurable (mierzalny) – czy można zmierzyć poziom jego osiągnięcia? (*np. dostępność ekomarin w stosunku do liczby użytkowników/turystów*);
- ↳ **A**chievable/available (osiągalny) – czy cel jest wyrażony liczbowo? tylko skwantyfikowany cel jest osiągalny (*np. jeżeli celem jest zebranie nieczystości od określonej liczby jednostek pływających, to należy opisać, czy cel został osiągnięty, w którym momencie?*);
- ↳ **R**ealistic (realistyczny) – czy cel jest możliwy do osiągnięcia w założonym okresie? (*należy zastanowić się nad prawdopodobieństwem osiągnięcia każdego z celów*);
- ↳ **T**imed (określony w czasie) – czy cel jest określony w czasie? (*np. wzrost ilości odbieranych z jednostek nieczystości o 10% w 2013 r.*).

1.2. Możliwe warianty

1.2.1. Najważniejsze warianty realizacji projektu (inne możliwe sposoby osiągnięcia celu projektu)

Analiza wariantów projektu jest decydująca dla właściwej identyfikacji zakresu projektu oraz wyboru najbardziej opłacalnego rozwiązania technicznego.

Wybierając możliwe warianty realizacji projektu, należy zwrócić uwagę, czy faktycznie przyczyniają się one do **określania różnych zakresów i możliwości realizacji projektu**, Chodzi tu o to, aby skupić się na **ograniczonej liczbie istotnych i technicznie wykonalnych opcji**. Dla ułatwienia wyboru wariantów, należy odpowiedzieć na dwa podstawowe pytania:

- 1) w jaki sposób można rozwiązać wcześniej zidentyfikowane problemy oraz potrzeby?
- 2) w jakim stopniu zidentyfikowane warianty odpowiadają na potrzeby społeczności?

Wybór wariantów do analizy może dotyczyć **głównych aspektów realizacji projektu**, takich jak:

- 1) **lokalizacja**,
- 2) **zakres projektu** (czy konieczna jest budowa czy wystarczy rozbudowa, a może jedynie modernizacja),
- 3) **skala projektu** (w zależności od zgłaszanych potrzeb oraz prognoz dotyczących przyszłego popytu).

Przed wszystkim należy rozróżnić **warianty możliwości realizacji celów** od **wariantów techniczno-technologicznych**. Należy pamiętać, że zamierzone cele można osiągnąć na wiele sposobów, podobnie jak w różny sposób można rozwiązać zidentyfikowane problemy.

W przypadku omawianych projektów trudno jest wyszczególnić różne rodzaje wariantów. Stąd warianty, jeżeli będą możliwe do wyróżnienia, powinny dotyczyć także spraw bardziej szczegółowych:

- lokalizacji (np. które akweny poddawane są silnej antropopresji, jakie jest zagrożenie na akwenach dla turystów, użytkowników jednostek pływających),
- zakres projektu (czy konieczna jest budowa czy wystarczy rozbudowa a może jedynie modernizacja),
- skala projektu (w zależności od zgłaszanych potrzeb oraz prognoz rozwoju turystyki).

Należy odnieść każdy z wariantów do zidentyfikowanych potrzeb interesariuszy i opisać w jakim stopniu dany wariant przyczyni się do ich zaspokojenia.

1.2.2. Analiza wariantów projektu

W ramach analizy dla każdego rozpatrywanego wariantu należy przeprowadzić:

- analizę wielokryterialną.

Analiza wielokryterialna

W ramach analizy dla każdego rozpatrywanego wariantu należy przeprowadzić analizę wielokryterialną,

Analiza wielokryterialna

W analizie tej należy ująć wszystkie czynniki społeczno-gospodarcze, których nie da się włączyć do analizy finansowej oraz podstawowych analiz ekonomicznych, a mają znacznie dla projektu i otoczenia.

Dla wszystkich zidentyfikowanych czynników należy przypisać wartości punktowe według przyjętej skali, a następnie nadać im wagi odzwierciedlające znaczenie dla społeczeństwa. Następnym krokiem jest określenie wpływu poszczególnych czynników poprzez iloczyn wartości i wag. Suma wpływu poszczególnych czynników określa wpływ projektu na otoczenie społeczno – gospodarcze.

Co do zasady, dla projektów w ramach analizy należy określić jedynie zakres planowanych prac, funkcjonalność produktów projektu (czy będą w stanie samodzielnie funkcjonować) oraz określić dlaczego właśnie taki zakres prac wybrano i kiedy wykonane będą pozostałe elementy strategii.

Analizę wielokryterialną przeprowadzamy w następujących etapach:

1. wyznaczenie celów, przy czym cele nie mogą się na siebie nachodzić (muszą być rozłączne),
2. przypisanie wag do celów,
3. określenie kryteriów oceny do celów,
4. analiza oddziaływania na podstawie kryteriów,
5. oszacowanie skutków interwencji – punkty,
6. zsumowanie ocen punktowych.

W analizie jakościowej metodą wielokryterialną należy wykorzystać kluczowe kryteria „miękkiej płaszczyzny” projektów, np. wpływ na jakość życia w kontekście wzrostu poczucia bezpieczeństwa przez mieszkańców, wpływ na zmniejszenie ryzyka powodziowego, wpływ na poprawę i racjonalność gospodarki zasobami wodnymi

Oszacowanie skutków interwencji odbywa się na zasadzie określania wpływu kryteriów oceny na osiągnięcie założonych celów w projekcie według zasady:

0	punktów	brak wpływu
1	punkt	niewielki wpływ
2	punkty	umiarkowany wpływ
3	punkty	istotny wpływ
4	punkty	bardzo duży wpływ

Przygotowując analizę wielokryterialną, należy pamiętać o kilku podstawowych zasadach:

- ↳ aby uwzględnić w analizie wszystkie cele i kryteria (należy wybrać przynajmniej po jednym kryterium technicznym, przyrodniczym, ekonomicznym i społecznym, które opisują dany rodzaj projektu),
- ↳ aby wiarygodnie przypisywać wagi do kryteriów (uzasadnić ich wybór bazując na wiarygodnych źródłach lub wywodach),

- ↳ aby jasno i zrozumiale (również bazując na wiarygodnych źródłach lub wywodach) uzasadnić poszczególne oceny punktowe.

Optymalny wariant projektu

Po przeprowadzeniu analizy wariantów danego projektu, należy dokonać wyboru najlepszego wariantu projektu.

W **przypadku metody wielokryterialnej** najlepszy wariant odznacza się najwyższą oceną sumaryczną, czyli maksymalnym wpływem na osiągnięcie celów projektu.

1.2.3. Optymalny wariant projektu

Dopiero po analizie dostępnych wariantów inwestycji i wyborze optymalnego wariantu realizującego postawione cele, można wybrać i przedstawić koncepcję techniczno-technologiczną. Należy uzasadnić wybraną przez nas technologię. Opis koncepcji techniczno-technologicznej powinien ograniczyć się do elementów mających rzeczywisty wpływ na koszty czy funkcjonowanie infrastruktury w przyszłości.

Opisując optymalne rozwiązanie technologiczne należy skupić się na odpowiedzi na np. następujące pytania:

1. czy przyjęte rozwiązania spełniają wymogi wynikające z obowiązujących europejskich i polskich norm i przepisów;
2. czy rozwiązania te wpływają znacząco na zmniejszenie zagrożeń dla środowiska i zdrowia ludzkiego.

Opisując poszczególne elementy techniczno-technologiczne, należy każdorazowo uzasadniać wybór poszczególnych technologii, przy czym elementem uzasadnienia może być zgodność z normami PN dla odpowiednich parametrów infrastruktury, standardami polskimi i unijnymi, możliwymi trudnościami wynikającymi z zastosowaniem urządzeń technicznych, czy też rozwiązań technologicznych, negatywnym wpływem na środowisko itp.

1.2.4. Rozwiązanie technologiczne

Dopiero po analizie dostępnych wariantów inwestycji i wyborze optymalnego wariantu realizującego postawione cele, można wybrać i przedstawić koncepcję techniczno-technologiczną. Należy oczywiście uzasadnić wybraną przez nas technologię oraz przedstawić przeanalizowane warianty technologiczne. Opis koncepcji techniczno-technologicznej powinien ograniczyć się do elementów mających rzeczywisty wpływ na koszty, czy funkcjonowanie infrastruktury w przyszłości.

Opisując optymalne rozwiązanie technologiczne należy skupić się na odpowiedzi na np. następujące pytania:

- 1) czy rozwiązania zastosowane w projekcie promują na polskim rynku najlepsze oraz sprawdzone technologie?
- 2) czy rozwiązania spełniają wymogi wynikające z obowiązujących europejskich i polskich norm i przepisów ochrony środowiska?
- 3) czy rozwiązania te wpływają znacząco na zmniejszenie zagrożeń dla środowiska i zdrowia ludzkiego?

Opisując poszczególne elementy techniczno-technologiczne, należy każdorazowo uzasadniać wybór poszczególnych technologii, przy czym elementem uzasadnienia może być zgodność z normami PN dla odpowiednich parametrów infrastruktury, standardami polskimi i unijnymi,

możliwymi trudnościami wynikającymi z zastosowaniem urządzeń technicznych, czy też rozwiązań technologicznych, negatywnym wpływem na środowisko itp.

1.2.5. Charakterystyka proponowanych technologii, elementów i parametrów technicznych inwestycji

Po wybraniu konkretnych rozwiązań technologicznych przedstawiamy ich opis (*należy pamiętać, że opisy mogą zawierać również inne elementy lub nie zawierać z przyczyn obiektywnych poniższych elementów*) – zgodne z opisem stanu obecnego – punkt I.1.1.

W przypadku każdego elementu infrastruktury, należy określić, czy jest to element:

- 1) nowy,
- 2) modernizowany,
- 3) adaptowany,
- 4) nie podlegający modernizacji.

1.3. Realizacja projektu

1.3.1. Opis lokalizacji / miejsca realizacji projektu

W tym punkcie należy:

- jasno przedstawić lokalizację wybranego wariantu projektu,
- należy szczegółowo określić obszar, który zostanie objęty (odpowiednio): mapą zagrożenia bezpieczeństwa ludzi i środowiska, katastrofami ekologicznymi,
- dla projektów punktowych należy podać dokładny adres jego realizacji/trwałość instytucjonalną i wykorzystanie wyników projektu, natomiast dla projektów liniowych należy podać jedynie miejscowości w jakich będzie on realizowany,
- uwzględnić położenie planowanych obiektów w stosunku do obszarów objętych różnymi formami ochrony przyrody, w tym obszarów Natura 2000 również z tzw. *Shadow List*;

Analizując planowaną lokalizację, należy wziąć pod uwagę (szczegółowość opisów może być dostosowana do istniejących dokumentów – etapu przygotowywania projektu):

1. wszystkie warunki fizyko-topograficzne mające wpływ na projekt,
2. warunki topograficzne, hydrogeologiczne i urbanistyczne mające wpływ na projekt,
3. powiązanie z innymi obiektami infrastrukturalnymi,
4. w przypadku projektów z zakresu monitoringu środowiska przedstawić powiązanie z innymi systemami monitoringu środowiska,
5. zapotrzebowanie na media i ich dostępność w danej lokalizacji,
6. możliwość prowadzenia i zabezpieczenia budowy, stref ochronnych itp.

1.3.2. Niezbędne rodzaje czynności / materiałów / usług

W tym punkcie należy obligatoryjnie przedstawić (w zależności czy dane pozycje są adekwatne do projektu):

- 1) niezbędne prace, czynności,
- 2) materiały (np. budowlane),
- 3) usługi zlecane na zewnątrz,
- 4) maszyny i urządzenia,

niezbędne prace/czynności związane z informacją/promocją/edukacją ekologiczną.

Wykorzystywane w okresie realizacji projektu i będące podstawą do późniejszego określenia wartości niezbędnych **nakładów inwestycyjnych**.

Jest to o tyle ważne, gdyż zestawienie to w połączeniu z uzasadnieniem stanowi podstawę do zaszeregowania danego wydatku jako **kosztu kwalifikowanego**.

1.3.3. Planowany harmonogram realizacji projektu

Następnym elementem studium, który należy przygotować jest **planowany harmonogram realizacji projektu**, składający się z:

- harmonogramu prac przygotowawczych, w tym rozpisania przetargów, pozyskiwania odpowiednich zezwoleń itp.,
- harmonogramu realizacji projektu.

W tym celu należy trzymać się następujących zasad:

- 1) harmonogram musi być wykonany przynajmniej w układzie kwartalnym,
- 2) harmonogram musi zawierać co najmniej następujące elementy składowe procesu inwestycyjnego:
 - ↳ uzyskanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach realizacji przedsięwzięcia,
 - ↳ uzyskanie decyzji o ustaleniu lokalizacji projektu inwestycyjnego (jeżeli jest wymagana),
 - ↳ uzyskanie prawa do dysponowania nieruchomością na cele budowlane,
 - ↳ uzyskanie pozwolenia na budowę,
 - ↳ uzyskanie decyzji z zakresu ochrony środowiska np. pozwolenie wodno-prawne,),
 - ↳ uzyskanie zezwolenia na zbieranie odpadów niebezpiecznych i innych niż niebezpieczne,
 - ↳ ogłoszenie przetargu na wykonanie zadania inwestycyjnego i podpisanie umowy z wykonawcą robót,
 - ↳ wykonanie robót w poszczególnych etapach realizacyjnych,
 - ↳ odbiór końcowy robót,
 - ↳ uzyskanie pozwolenia na użytkowanie,
 - ↳ rozliczenie końcowe zadania inwestycyjnego.
- 3) harmonogram musi być przejrzysty,
- 4) przyjęte w harmonogramie terminy realizacji muszą być możliwe do osiągnięcia i zgodne z obowiązującym prawodawstwem, muszą one uwzględniać czas niezbędny na wykonanie odpowiednich czynności przez wszystkich uczestników procesu inwestycyjnego,

Należy pamiętać, że okres realizacji projektu powinien być zgodny z zasadą n+3 (w przypadku projektów złożonych do 2010 r.), n+2 (w przypadku projektów złożonych po 2010 r.).

Jeżeli projekt będzie realizowany niezgodnie z zasadą n+3, n+2, należy uzasadnić jego dłuższą realizację.

Należy zwrócić szczególną uwagę na źródła szacunków liczbowych czy kosztowych. Ma to szczególne znaczenie przy zakupie wyposażenia. Należy zatem zadbać o to, aby:

- 1) źródła nadal były aktualne – opierając się na kosztorysach inwestorskich sprzed 2-3 lat, które w dobie bardzo szybko wzrastających cen materiałów i usług budowlanych stają się nieaktualne, można spowodować, że wyliczenia będą błędne a wyliczenia wskaźników – niewiarygodne (np. dlatego kosztorysy inwestorskie nie mogą być starsze niż 6 miesięcy).
- 2) powoływać się na analogiczną sytuację w innym obszarze, kiedy ma to swoje uzasadnienie – często dla obszarów wiejskich przyjmowane są średnie wskaźniki dla Polski, co w dalszym etapie może znacznie zniekształcić wyniki analiz.

1.4. Stan po realizacji projektu

1.4.1. Opis stanu po realizacji projektu

W tym punkcie należy opisać wszystko, co się dzieje i jakie zmiany zaszły na obszarze oddziaływania projektu – od czasu jego zakończenia. Opisuując 'stan po realizacji projektu' należy przede wszystkim:

- 1) przedstawić funkcjonalność rozwiązań zaproponowanych w projekcie (np. rozwiązań technicznych),
- 2) wykazać zbieżność parametrów technicznych projektowanej infrastruktury z celami projektu,
- 3) przedstawić logikę dostosowania rozwiązań wypracowanych w ramach projektu do poszczególnych celów, które ma spełniać,
- 4) wykazać dostosowanie wyposażenia budynku do realizacji celów projektu przez cały okres odniesienia (należy uwzględnić zużycie ekonomiczne środków trwałych itd.),
- 5) bardzo ważne są również 'miękkie' aspekty projektu, mogą mieć one bowiem wpływ na sukces projektu, osiągnięcie przez niego założonych celów i stan, który nastąpi po jego realizacji. Dlatego, należy tutaj opisać następujące aspekty (*jeżeli dotyczą przedmiotowo projektu*):
 - ↳ **jakość świadczonych usług** (jak zostanie zagwarantowana jakość? czy usługi będą spełniały określone normy fizyczne (standardy techniczne, higieniczne, sanitarne itp.), czy usługi będą świadczone w sposób ciągły? czy usługi będą dostępne? czy użytkownicy będą usatysfakcjonowani szybkością usług, ich dokładnością, terminowością, solidnością, ciągłością itp.),
 - ↳ dostosowanie usług dla potrzeb wszystkich interesariuszy projektu (zgodnie z opisem potrzeb wyżej),
- 6) określić w sposób wiarygodny i poprawny zakres niezbędnych robót i nakładów odtworzeniowych w określonym okresie eksploatacji rezultatów projektu (w odniesieniu jedynie do elementów, które wymagają odtworzenia w okresie odniesienia),
- 7) opis stanu 'po realizacji' projektu to również **opis produktów i rezultatów określanych przez pewne określone wskaźniki realizacji**. Powinien on zawierać i nawiązywać do wskaźników wskazanych przez Instytucję Zarządzającą w oddzielnym dokumencie lub generatorze wniosków. Należy w tym przypadku upewnić się, czy wskaźniki: są poprawnie określone (zgodne z innymi częściami projektu i wniosku)? wpływają na realizację celów projektu (są znacząco użyteczne dla społeczności)?

Należy ponadto przedstawić następujące wskaźniki:

Lp.	Kryterium	Opis kryterium	Wartość
1.	Eliminacja lub ograniczenie ilości odpadów.	Ograniczenie ilości odpadów kierowanych na składowisko. W ekomarinach odpady będą zbierane selektywnie, co umożliwi ich późniejsze przetworzenie w zakładach zagospodarowania odpadów.	
2.	Eliminacja lub ograniczenie ilości ścieków.	Ograniczenie ilości ścieków wprowadzanych do środowiska. Ścieki odbierane będą do kanalizacji zbiorczej lub magazynowane w zbiornikach bezodpływowych i następnie kierowane do oczyszczalni.	
3.	Wpływ na zwiększenie poziomu bezpieczeństwa ludzi i środowiska.	Ilość osób objętych działaniem w skali roku. Ilość tę należy odnieść do turystów i innych użytkowników systemu (np. mieszkańców korzystających z ekomarin)	

Lp.	Kryterium	Opis kryterium	Wartość
4.	Wskaźnik jednostkowych kosztów inwestycyjnych.	Wartość wskaźnika w zł/łódź/rok. Całkowite nakłady inwestycyjne niezbędne do realizacji projektu.	

Studium wykonalności w przypadku budowy ekologicznych ekomarin powinno odnosić się do możliwości wystąpienia pomocy publicznej. Możliwość taka może wystąpić ze względu na realizację przedsięwzięć środowiskowych w sektorze gospodarczym dot. szerokorozumianej turystyki oraz planowanego zakres prac.

Pomoc publiczną można określić jako wydatkowanie środków publicznych w celu wspierania przedsiębiorstw lub produkcji określonych towarów, stanowiące korzyść ekonomiczną dla beneficjenta.

Należy udzielić odpowiedzi na następujące pytania:

- czy następuje przysporzenie korzyści ze środków publicznych;
- czy następuje uprzywilejowanie wybranych przedsiębiorstw lub produkcji niektórych towarów;
- czy następuje lub czy istnieje groźba naruszenia konkurencji; oraz
- czy istnieje wpływ na wymianę handlową między państwami członkowskimi?

Aby w projekcie wystąpiła pomoc publiczna, wymienione w powyższych czterech pytaniach warunki muszą zaistnieć łącznie. Negatywna odpowiedź na jedno z postawionych pytań decyduje o nieuznaniu badanego środka za pomoc. Warto w tym miejscu nadmienić, iż stwierdzenie wystąpienia elementu pomocowego, nie musi wiązać się z uznaniem badanego środka za operację zakazaną prawem wspólnotowym.

Pułapy pomocy regionalnej określone są w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 13 października 2006 r. w sprawie ustalenia mapy pomocy regionalnej (Dz. U. z dnia 19 października 2006 r.). Maksymalna intensywność regionalnej pomocy wynosi:

- 30% na obszarze należącym do miasta stołecznego Warszawy oraz w okresie od dnia 1 stycznia 2011 r. do dnia 31 grudnia 2013 r. - na obszarze należącym do województwa mazowieckiego;
- 40 % - na obszarach należących do województw: pomorskiego, zachodniopomorskiego, dolnośląskiego, wielkopolskiego, śląskiego, a w okresie od dnia 1 stycznia 2007 r. do dnia 31 grudnia 2010 r. na obszarze należącym do województwa mazowieckiego, z wyłączeniem miasta stołecznego Warszawy;
- 50 % - na obszarach należących do województw: lubelskiego, podkarpackiego, warmińsko-mazurskiego, podlaskiego, świętokrzyskiego, opolskiego, małopolskiego, lubuskiego, łódzkiego, kujawsko-pomorskiego;

1.4.2. 'Trwałość technologiczna'

Trwałość produktów i rezultatów projektu **nie może** wiązać się jedynie z **finansowym zabezpieczeniem przyszłego funkcjonowania inwestycji**. Dlatego należy odpowiedzieć tutaj na kluczowe pytania:

- 1) Czy wybrane technologie budowy poszczególnych elementów infrastruktury przełożą się na wysoką jakość i trwałość otrzymanych produktów, tak że nie będą one wymagały ciągłych udoskonaleń lub poprawek?

- 2) Czy proponowane rozwiązania biorą pod uwagę szybkie **starzenie się ekonomiczne urządzeń i oprogramowania** i zapewniają funkcjonowanie rezultatów przynajmniej w okresach odniesienia?
- 3) Czy analiza techniczna i technologiczna udowadnia, że zastosowana technologia ma charakter przyszłościowy?
- 4) Czy projekt jest w stanie odpowiedzieć na zmieniające się trendy i prognozy technologiczne? Czy wybrane technologie mogą w sposób elastyczny na nie odpowiedzieć?

1.4.3. Matryca logiczna projektu

Na zakończenie opracowywania wykonalności techniczno-technologicznej należy przygotować matrycę logiczną projektu, podsumowującą całą logikę projektu.

	Logika interwencji	Wskaźniki realizacji	Źródła informacji o wskaźniku	Założenia
Cel nadrzędny (programowy, ogólny)				
Cel bezpośredni projektu (główny)				
Rezultaty		<i>wskaźniki rezultatów muszą być spójne ze wskaźnikami z wniosku</i>		
Produkty		<i>wskaźniki produktów muszą być spójne ze wskaźnikami z wniosku</i>		
Działania		Środki	Koszty	

Poprawnie sporządzona matryca logiczna powinna:

- 1) definiować nadrzędny cel projektu (cel szerszy, ogólny),
- 2) definiować to, do czego dążymy w projekcie,
- 3) identyfikować kluczowe rezultaty projektu,
- 4) grupować działania niezbędne do osiągnięcia rezultatów,
- 5) używać obiektywnie weryfikowalnych wskaźników,
- 6) identyfikować sposoby weryfikacji osiągnięć projektu,
- 7) identyfikować obszary ryzyka zewnętrznego.

Należy również pokazać, **w jakim zakresie wskaźniki produktu i rezultatu realizują wskaźniki działań i priorytetów RPO WiM** w odpowiednich komórkach matrycy logicznych w ujęciu procentowym.

1.5. Wykonalność prawna | Zgodność z polityką ochrony środowiska

1.5.1. Kwestie prawne związane z realizacją projektu

W opisie przede wszystkim należy przedstawić status prawny nieruchomości, w której będzie realizowany projekt. Należy opisać, jaka jest forma korzystania z tej nieruchomości (własność, czy dzierżawa). Jeżeli projektodawca nie jest właścicielem nieruchomości, należy napisać:

- 1) kto jest właścicielem gruntów/nieruchomości, na których będzie realizowany projekt?
- 2) jaka jest dostępność mediów pod inwestycję? (jeżeli dotyczy) Jaka jest dostępność gruntów niezbędnych do zrealizowania wybranego wariantu realizacji projektu?
- 3) jakie są ograniczenia wynikające z umowy np. jaki okres dzierżawy zapisano w umowie? jaki jest okres wypowiedzenia umowy itp.?

Należy odnieść się do horyzontalnych polityk wspólnoty, w tym w szczególności do polityk w zakresie:

- 1) równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji,
- 2) zrównoważonego rozwoju,
- 3) konkurencji oraz zamówień publicznych,
- 4) społeczeństwa informatycznego.

1.5.2. Wpływ na środowisko regionu

W powyższym punkcie należy opisać sposób wdrożenia przez analizowany projekt polityk UE związanych z ochroną środowiska, w zakresie zrównoważonego rozwoju.

Obowiązkowo należy opisać w jaki sposób projekt wdraża polityki UE, a w szczególności Strategię UE dotyczącą Zrównoważonego Rozwoju, która stanowi uzupełnienie Strategii Lizbońskiej.

Konieczne jest uwzględnienie przyjętej w czerwcu 2006 r. przez Radę Europejską **Odnowionej Strategii Zrównoważonego Rozwoju UE**, skierowanej do rozszerzonej Wspólnoty i uwzględniającej szerszy wymiar podejmowanych wyzwań.

Należy wykazać, że projekt wpisuje się w podstawowe cele strategii, a w szczególności we wspieranie zmian strukturalnych koniecznych do tego, by gospodarki państw członkowskich mogły rozwijać się w sposób gwarantujący zwiększanie dobrobytu i poprawę jakości życia przy zachowaniu sprawiedliwości między pokoleniami oraz uwzględnieniu potrzeby ochrony środowiska.

Należy opisać w jaki sposób wdrożenie projektu przyczyni się do przestrzegania działań prewencyjnych.

Projektodawca w powyższym punkcie powinien również opisać wszystkie dodatkowe działania w zakresie ochrony środowiska (np. audyt środowiskowy, zarządzanie środowiskiem, specjalny monitoring środowiska).

W opisie należy podać podstawowe informacje nt. czynników, które mogą mieć wpływ na stan środowiska w fazie inwestycyjnej oraz podczas eksploatacji projektu.

1.5.3. Wpływ na siedliska i gatunki zamieszkujące tereny Natura 2000

Zgodnie z art. 33, ust 1 ustawy o ochronie przyrody z dnia 14.04.2004 r. (Dz. U. nr 92 poz. 880 z 2004 r., z późn. zm.), zabrania się podejmowania działań mogących w istotny sposób pogorszyć stan siedlisk, a także w istotny sposób wpłynąć negatywnie na gatunki występujące na wyznaczonym lub potencjalnym obszarze Natura 2000. Wymóg ten odnosi się do wszystkich obszarów objętych zarówno listą oficjalną, jak i tzw. Shadow List.

Należy przedstawić informację czy projekt (lub element zakresu rzeczowego) jest realizowany na terenie objętym ochroną w ramach utworzonego lub projektowanego do utworzenia obszaru Natura 2000. W przypadku odpowiedzi pozytywnej należy podać nazwę oraz nr obszaru oraz

określić możliwe oddziaływania projektu na stan środowiska, w tym w szczególności na gatunki objęte ochroną w myśl dyrektywy Rady z dnia 21 maja 1992 r. nr 92/43/EWG w sprawie ochrony naturalnych siedlisk oraz dzikich zwierząt i roślin oraz dyrektywy Rady z dnia 2 kwietnia 1979 r. nr 79/409/EWG w sprawie ochrony ptaków .

Jeżeli projekt jest zlokalizowany poza terenami objętymi obszarem Natura 2000 należy również przeanalizować czy może on skutkować istotnymi oddziaływaniami na podlegające ochronie siedliska lub gatunki.

W przypadku stwierdzenia istotnego oddziaływania projektu na ww. obszary należy opisać zakres ograniczeń, działań kompensujących oraz system monitorowania występujących wpływów.

W przypadku przedsięwzięcia, które może mieć negatywny wpływ na obszar Natura 2000, zgodnie z art. 34, ust 1 przywołanej wyżej ustawy, decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach może być wydana tylko w przypadku spełnienia łącznie następujących przesłanek:

- za realizacją przedsięwzięcia muszą przemawiać konieczne wymogi nadrzędnego interesu publicznego, w tym wymogi o charakterze społecznym lub gospodarczym,
- dla przedsięwzięcia nie ma rozwiązań alternatywnych,
- wnioskodawca zapewni wykonanie kompensacji przyrodniczej.

Zgodnie zaś z art. 34 ust. 2 ustawy, w przypadku gdy na obszarze sieci Natura 2000 występuje siedlisko lub gatunek o znaczeniu priorytetowym, decyzja o uwarunkowaniach środowiskowych może zostać wydana jeżeli zostały spełnione przesłanki wymienione powyżej oraz wyłącznie w celu: ochrony zdrowia i życia ludzi, zapewnienia bezpieczeństwa publicznego, uzyskania korzystnych następstw o pierwszorzędym znaczeniu dla środowiska przyrodniczego, wynikającym z koniecznych wymogów nadrzędnego interesu publicznego, po uzyskaniu opinii Komisji Europejskiej.

W tym miejscu należy zadeklarować, czy obszar realizacji projektu znajduje się na tych terenach i podać stosowne źródło takiej deklaracji: np. oświadczenie.

Należy dołączyć załącznik graficzny w skali umożliwiającej identyfikację projektu w odniesieniu do istniejących lub planowanych do wyznaczenia form ochrony przyrody.

1.5.4. Procedura oceny oddziaływania na środowisko

Szczegółowe informacje na temat procedury oceny wpływów środowiskowych oraz regulacji prawnych w tym zakresie należy przyjąć zgodnie z założeniami prawa wspólnotowego, wytycznymi w zakresie postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko MRR oraz zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko.

Studium zawierać musi przeprowadzoną klasyfikację przedsięwzięcia pod kątem wymogu przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko w świetle przepisów prawa polskiego i UE.

W przypadku konieczności uzyskania oceny oddziaływania na środowisko – opisać stan zaawansowania przygotowania oceny. Przedstawić przebieg i stopień zaawansowania procedury związanej z wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia, w tym opisać procedurę kwalifikowania przedsięwzięcia do obowiązku opracowania raportu oddziaływania na środowisko (screening), wraz z ewentualnym ustaleniem jego zakresu (scoping). Należy przedstawić informację o wykonanych konsultacjach społecznych oraz dokonanych (lub wymaganych) uzgodnieniach z uprawnionymi organami administracji w zakresie ochrony środowiska.

Należy zapewnić przeprowadzenie postępowania OOS uwzględniając zasadę pierwszeństwa prawa wspólnotowego oraz obowiązek prawspółnotowej wykładni przepisów prawa krajowego. W szczególności należy wykazać, że zostaną/zostały uwzględnione wszystkie elementy OOS

wymagane przez dyrektywę OOS, dyrektywę Siedliskową i dyrektywę Ptasią, zgodnie z wykładnią ustaloną przez właściwe orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich, w szczególności:

- 1) czy została przeprowadzona procedura tzw. „screeningu” dla przedsięwzięć wymienionych w Aneksie II dyrektywy OOS przez właściwe organy administracji publicznej;
 - 2) czy treść raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko (dalej: raport OOS) odpowiada wymogom określonym w art. 5 ust. 3 dyrektywy OOS oraz w jej Aneksie IV, o ile raport OOS był wymagany;
 - 3) czy planowane przedsięwzięcie zostało skonsultowane z właściwymi organami administracji publicznej – art. 6 ust. 1 dyrektywy OOS;
 - 4) czy konsultacje ze społeczeństwem zostały przeprowadzone zgodnie z art. 6 ust. 2-6 dyrektywy OOS, o ile były one wymagane;
 - 5) czy przeprowadzono postępowanie OOS w kontekście transgranicznym, o ile było ono wymagane – art. 7 dyrektywy OOS;
 - 6) czy organ wydający decyzję w sprawie przedsięwzięcia wskazał, w jaki sposób uwagi i informacje, o których mowa w ppkt 2-5 zgromadzone w toku postępowania zostały uwzględnione przy wydawaniu tej decyzji, bądź poinformował o braku uwag lub wniosków – art. 8 i 9 dyrektywy OOS;
 - 7) czy wskazano, czy przedsięwzięcie może oddziaływać znacząco na gatunki i siedliska chronione w ramach Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 i czy w związku z możliwością znaczącego oddziaływania zostało przeprowadzone stosowne postępowanie zgodnie z art. 6 ust. 3 i 4 dyrektywy Siedliskowej.
-

2. Wykonalność instytucjonalna

2.1. Wykonalność instytucjonalna projektu

2.1.1. Opis beneficjenta

Należy tu przedstawić podstawowe dane formalno-prawne dotyczące statusu projektodawcy, a przede wszystkim, umieścić w opisie udokumentowanie tytułu prawnego do zawarcia umowy cywilno-prawnej na realizację projektu i dysponowania majątkiem powstałym w wyniku realizacji projektu. Zatem należy opisać:

- 1) w przypadku jednostek samorządu terytorialnego, ich związków i stowarzyszeń (jeżeli dotyczy):
 - ↳ podstawę prawną utworzenia,
 - ↳ organ założycielski,
 - ↳ zadania statutowe.
- 2) w przypadku organizacji pozarządowych:
 - ↳ formę prawną,
 - ↳ historię,
 - ↳ krótki opis przedmiotu działalności.
- 3) w przypadku przedsiębiorców:
 - ↳ formę prawną,
 - ↳ głównych udziałowców i akcjonariuszy,
 - ↳ historię,
 - ↳ krótki opis przedmiotu działalności,
 - ↳ perspektywy rozwoju.

Dodatkowo dla podmiotu pełniącego funkcję operatora majątku wytworzonego w wyniku realizacji projektu należy przedstawić: posiadane zasoby techniczne, doświadczenie oraz przygotowanie merytoryczne niezbędne dla prawidłowej eksploatacji majątku, obecne zasady amortyzacji majątku, zasady naliczania oraz poziom opłat dla użytkowników i sposób ich poboru (jeżeli usługa jest odpłatna).

Należy również opisać powiązania projektodawcy z innymi podmiotami (prawne, właścicielskie, organizacyjne itp.).

2.1.2. Opis wdrażania projektu

W tym punkcie należy wziąć pod uwagę:

- 1) płaszczyznę instytucjonalną wdrażania projektu,
- 2) płaszczyznę proceduralną wdrażania projektu.

W płaszczyźnie instytucjonalnej należy opisać:

- 1) wszystkie zaangażowane w realizację projektu instytucje i organizacje, podział odpowiedzialności i zadań pomiędzy wszystkie instytucje,
- 2) wszystkie osoby, instytucje i organizacje, na które realizacja projektu będzie miała wpływ,
- 3) osoby biorące udział w realizacji projektu (przede wszystkim kierownika projektu), ich rolę, zadania i odpowiedzialność,

- 4) w przypadku powołania Jednostki Realizującej Projekt oraz Pełnomocnika ds. Realizacji Projektu należy opisać ich strukturę i schemat organizacyjny, należy opisać szczegóły dotyczące JRP (np. datę podjęcia uchwały odpowiedniego organu o powołaniu JRP oraz pełnomocnika).

W płaszczyźnie proceduralnej należy opisać:

- 1) procedury, które będą wykonywane podczas realizacji projektu, *np. sposoby śledzenia postępu prac, definiowania i weryfikowania punktów kontrolnych, formalne warunki odbioru prac, w szczególności procedury przepływu informacji i podejmowania decyzji w JRP, itp.*
- 2) harmonogram prac przygotowawczych, w tym rozpisania przetargów, pozyskiwania odpowiednich zezwoleń itp.
- 3) harmonogram realizacji projektu; *musi być on zgodny z harmonogramem przygotowanym w punkcie 1.3.3 oraz 2.2.1.*

2.1.3. Finansowanie pracy komórki odpowiedzialnej za wdrożenie projektu (JRP)

W tym punkcie należy opisać:

- 1) koszty funkcjonowania komórki odpowiedzialnej za wdrożenie projektu ze wskazaniem kosztów kwalifikowanych;
- 2) źródła, z jakich będzie ona finansowana (*środki własne, dotacja, kredyt obrotowy*).

2.2. Trwałość rezultatów projektu

2.2.1. Utrzymanie i eksploatacja inwestycji

W tym punkcie należy określić:

- 1) sposób ponoszenia kosztów związanych z utrzymaniem i eksploatacją rezultatów projektu – *szczególnie jest to ważne przy przekazaniu rezultatów projektu innemu operatorowi,*
- 2) sposób zabezpieczenia środków na te wydatki – *najlepiej, jak działania w ramach projektu są zapisane w statucie jednostki, najtrudniej jest udowodnić zabezpieczenie środków w przypadku przedsiębiorstw sektora prywatnego.*

Koszty związane z utrzymaniem i eksploatacją rezultatów projektu **muszą korespondować** z kosztami powtarzalnymi wyliczonymi w punkcie 3.2 (*nakłady inwestycyjne na realizację projektu*).

2.2.2. Utrzymanie rezultatów projektu

Każdy projektodawca musi być w stanie utrzymać rezultaty projektu przez co najmniej 5 lat od chwili zakończenia jego realizacji (w przypadku małych i średnich przedsiębiorców obejmuje to okres 3 lat). Dlatego w tym punkcie należy określić sposób zarządzania i eksploatacji majątku, który powstanie dzięki realizacji projektu.

2.2.3. Zdolności organizacyjne i finansowe do utrzymania rezultatów projektu

W tym punkcie należy określić zasoby techniczne i ludzkie zaangażowane we wdrożenie projektu. W opisie powinny znaleźć się opisy:

dotyczące zasobów technicznych:

- 1) pomieszczeń niezbędnych do realizacji projektu (np. zlokalizowania w nich nabywanych środków trwałych) *przy czym należy opisać tutaj wyposażenie, infrastrukturę tych pomieszczeń itp.*,
- 2) jeżeli projekt dotyczy prac budowlanych i modernizacyjnych – posiadanie pozwolenia na budowę lub określenie przewidywanego terminu otrzymania pozwolenia (w przypadku jego braku),
- 3) inne niezbędne zasoby techniczne do realizacji projektu.

dotyczące zasobów ludzkich i doświadczenia:

- 1) odpowiedniego doświadczenia i wykształcenia związanego z prowadzoną działalnością; osób odpowiedzialnych za zarządzanie finansami; *należy podać, wykształcenie, doświadczenie zawodowe wskazanych osób itp.*,
- 2) posiadania odpowiedniego przygotowania merytorycznego do prowadzenia działalności danego typu; odpowiedzi na pytanie: *dlaczego posiadane zasoby ludzkie są wystarczające do wdrożenia projektu oraz osiągnięcia celów określonych w projekcie?*

2.2.4. Zarządzanie infrastrukturą. Właściciel inwestycji

Należy tutaj podać operatora/właściciela, który będzie zarządzał projektem w ciągu co najmniej 5 lat od chwili jego zakończenia (w przypadku małych i średnich przedsiębiorców obejmuje to okres 3 lat). Przyszły właściciel rezultatów projektu finansowanego z EFRR (po jego zakończeniu) musi być wiarygodny, pewny i wypłacalny.

W przypadku przekazania rezultatu projektu operatorowi, w tym przekazania na własność, a w szczególności przekazania ich przedsiębiorstwom – dużego znaczenia nabiera **trwałość finansowa samego operatora**. Jeżeli bowiem właściciel rezultatów projektu zbankrutuje, trwałość samych rezultatów (np. inwestycji) nie będzie miała znaczenia.

Jeżeli właścicielem rezultatów projektu będzie projektodawca, można na tym zakończyć wypełnianie tego punktu (wiarygodność, pewność i wypłacalność była przedstawiana wcześniej). Zatem należy podać, czy saldo skumulowanych przepływów pieniężnych na koniec każdego roku wdrażania i eksploatacji rezultatów **jest dodatnie** (jest to już liczone w punkcie 3.8.1).

Jeżeli projekt będzie realizowany, bądź eksploatowany przez inny niż projektodawca (np. jednostka samorządu terytorialnego) podmiot (operator), należy w opisie zawrzeć rozwiązania organizacyjno-formalne (ewentualnie opis powinien zawierać postanowienia umowy o świadczenie usług przez operatora). W szczególności, powinno się w nim zawrzeć:

- 1) szczegółowy opis świadczonych usług,
- 2) wymagania co do standardów i jakości usług,
- 3) zasady naliczania i poziom opłat dla użytkowników (jeżeli usługa jest odpłatna),
- 4) sposób poboru opłat,
- 5) tryb kontroli wykonania zadania i wpływ wyników tej kontroli na wysokość rekompensaty, o której mowa powyżej,
- 6) skutki niewykonania, bądź nienależytego wykonania umowy oraz tryb jej rozwiązania,
- 7) sposób zapewnienia dotrzymania założonej jakości.

3. Wykonalność finansowo-ekonomiczna

Generalnie, analiza wykonalności finansowo-ekonomicznej powinna odpowiedzieć na dwa kluczowe pytania:²

1. Czy projekt jest warty współfinansowania?

Czy projekt przyczynia się do realizacji celów polityki regionalnej UE? Czy sprzyja on wzrostowi gospodarczemu oraz czy przyczynia się do zwiększenia zatrudnienia?

Aby to sprawdzić, należy przeprowadzić analizę pod kątem gospodarczym oraz zwrócić uwagę na oszacowany w analizie kosztów i korzyści wpływ projektu na wskaźniki gospodarcze. Zasada jest prosta: jeżeli ekonomiczna wartość bieżąca netto projektu (ENPV) jest dodatnia, jest on korzystny dla danej społeczności (regionu/powiatu/gminy), ponieważ korzyści społeczno-gospodarcze z niego płynące przewyższają koszty. W takim przypadku, jeżeli istnieje taka potrzeba (zob. poniżej) projekt powinien otrzymać pomoc z funduszy.

2. Czy projekt wymaga współfinansowania?

Fakt, iż projekt przyczynia się do realizacji celów polityki gospodarczej UE nie oznacza jeszcze, że musi on być współfinansowany z funduszy. Ponadto projekt potrzebny z gospodarczego punktu widzenia może być jednocześnie projektem przynoszącym finansowe korzyści, co sprawia, iż w takim przypadku projekt nie powinien być współfinansowany z funduszy strukturalnych.

Aby sprawdzić, czy projekt wymaga współfinansowania, niezbędna jest analiza finansowa: jeżeli finansowa wartość bieżąca netto projektu bez wkładu z funduszy (FNPV/C) jest ujemna, oznacza to, iż projekt może być współfinansowany; dotacja UE nie powinna przekraczać kwoty niezbędnej do zapewnienia równowagi finansowej projektu, tak aby uniknąć finansowania w wysokości większej niż jest to potrzebne.

3.1. Zaproponowana metodologia przeprowadzenia analiz

3.1.1. Przyjęte założenia przeprowadzanych analiz

W pierwszej kolejności należy przyjąć odpowiedni **sposób przeprowadzania analiz**:

- 1) należy **dołączyć do studium wykonalności** skróty w postaci plików z aktywnymi komórkami i formułami, np. w formacie MS Excel lub OpenOffice; arkusz kalkulacyjny nie może być chroniony;
- 2) skróty powinien składać się z trzech arkuszy:
 - ↳ 'Arkusz 1: Założenia',
 - ↳ 'Arkusz 2: Obliczenia' oraz
 - ↳ 'Arkusz 3: Wyniki'.
- 3) **'Arkusz 1: Założenia'** powinien zawierać wszystkie wprowadzane dane (zarówno założenia opisowe, jak i dane liczbowe);
- 4) wszystkie obliczenia powinny być zawarte w **'Arkuszu 2: Obliczenia'**; w tym arkuszu nie powinny być wpisywane żadne dane, powinny one być powiązane formułami z danymi wprowadzonymi w 'Arkuszu 1: Założenia'.
- 5) **'Arkusz 3: Wyniki'** powinien zawierać wszystkie tabele i załączniki do studium wykonalności (wykorzystywane w studium wykonalności); nie powinny tam występować żadne obliczenia; cała zawartość powinna być pobierana albo z 'Arkusza 2: Obliczenia', albo z 'Arkusza 3: Założenia'.

² Komisja Europejska, *Nowy okres programowania 2007-2013: Wytyczne dotyczące metodologii przeprowadzania analizy kosztów i korzyści*, Dokument roboczy nr 4, 08/2006, s. 4-5.

Następnie należy przyjąć odpowiednie założenia do analizy.

Zaleca się wykorzystanie 2 scenariuszy makroekonomicznych: podstawowego i pesymistycznego. Dla pierwszych 5 lat projekcji finansowej, analitycy powinni wykorzystywać Warianty gospodarczego rozwoju Polski będące załącznikiem do aktualnych *Wytycznych w zakresie wybranych zagadnień związanych z przygotowaniem projektów inwestycyjnych, w tym projektów generujących dochód*. Dla pozostałego okresu analizy powinny być stosowane wartości, jak z ostatniego roku ww. wariantów. Cała analiza będzie oparta na podstawowym scenariuszu makroekonomicznym. Drugi ze scenariuszy powinien być wykorzystywany w analizie wrażliwości.

Przyjęte założenia służące oszacowaniu korzyści gospodarczych płynących z realizacji danego projektu powinny dotyczyć wszystkich płaszczyzn oddziaływania projektu, a w największym stopniu:³

- 1) płaszczyzny finansowej,
- 2) płaszczyzny gospodarczej,
- 3) płaszczyzny społecznej,
- 4) płaszczyzny ochrony środowiska.

Analiza kosztów i korzyści jest podstawą do podjęcia decyzji, czy projekt jest potrzebny i warty zrealizowania. Koszty i korzyści z każdej płaszczyzny są przeliczane na wartości pieniężne i sumowane, dzięki czemu można wykazać wyższość wszystkich korzyści z realizacji projektu nad jego kosztami i udowodnić, że projekt warty jest dofinansowania.

Jeżeli chodzi o zgodność z zasadami przygotowywania analiz ekonomiczno-finansowych, to należy przyjąć najważniejsze ogólne zasady i założenia, w szczególności:

1. Analiza powinna brać pod uwagę **całościową serię działań**, czynności lub usług służącą zaspokojeniu w pełni danej potrzeby i osiągnięciu założonego celu. Projekt poddany analizie musi być samodzielną jednostką analityczną⁴ tzn. musi w pełni samodzielnie funkcjonować oraz muszą być dostępne odrębne kalkulacje nakładów, przychodów i kosztów operacyjnych takiej jednostki.

Jeżeli projekt jest realizowany przez grupę podmiotów (projektodawcę i operatora lub projektodawcę i partnerów np. inne jednostki samorządowe) należy przygotować analizy skonsolidowane. W takim wypadku należy wyjść od prognozy liczby użytkowników przed i po projekcie dla wszystkich podmiotów oraz ponoszonych przez nich kosztów operacyjnych. Rachunek zysków i strat oraz kolejne rachunki należy przeprowadzić już dla przepływów różnicowych (różnicy pomiędzy przepływami po realizacji projektu a przepływami przed projektem).

W tym punkcie należy również zwrócić uwagę na odpowiednią 'identyfikację projektu'. Chodzi o to, aby analizą zostały objęte wszystkie zadania, które prowadzą do osiągnięcia danego celu i składają się przy tym na spójny i skoordynowany zespół działań i ról.

Do analizy bierzemy wszystkie elementy rozpatrywanego systemu zarządzanego przez nas (projektodawcę lub jego operatora), w tym należy wziąć pod uwagę również przychody z tytułu prowadzonej działalności, a także kosztów związanych z przekazywaniem np. odpadów niebezpiecznych. Zatem poza systemem projektodawcy wszystkie powiązania z innymi jednostkami (dostawcami, klientami i partnerami) powinny być regulowane przychodami i kosztami.

2. Nawiązując do powyższego, analiza powinna obejmować **zamkniętą całość przedsięwzięcia** – grupę projektów, a w przypadku starania się o dofinansowanie początkowych etapów złożonego projektu – również analizę ryzyka niezrealizowania

³ Komisja Europejska, *Nowy okres programowania 2007-2013: Wytyczne...* op. cit., s. 4.

³ Komisja Europejska, *Nowy okres programowania 2007-2013: Wytyczne...* op. cit., s. 5.

pozostałych (końcowych) etapów projektu, od których faktycznie zależy powodzenie całości.

3. Analiza powinna brać pod uwagę odpowiednie **oddziaływanie projektu**, które jest uzależnione od wielkości i zakresu projektu. Koszty i korzyści projektów lokalnych mogą i powinny być mierzone na poziomie gminnym i/lub powiatowym, co nie oznacza, że nie powinna być również wykazana jego ogólna spójność i odpowiedniość w odniesieniu do konkretnych celów makroekonomicznych (np. polityki regionalnej UE). Podobnie przy projektach regionalnych – pomiar korzyści i kosztów powinien odbywać się na poziomie regionu, ale powinno być również wykazane oddziaływanie (ale już nie skwantyfikowane) na gospodarkę Polski lub nawet UE (np. w przypadku wprowadzenia innowacji nowych dla rynku przez przedsiębiorstwo z regionu lub modernizację portu lotniczego).

Zasadą powinno być również wykorzystanie tego samego poziomu oddziaływania dla obliczania kosztów, jak i korzyści projektu:

- ↳ zakres lokalny – dotyczy obszaru gminy lub gmin w obrębie powiatu; w szczególności zakres lokalny obejmuje obszar 1 powiatu;
- ↳ zakres ponadlokalny – dotyczy obszaru większego niż powiat, ale mniejszego niż region;
- ↳ zakres regionalny – dotyczy obszaru całego województwa.

Należy zawrzeć odpowiednie oddziaływanie projektu, które powinno się liczyć względem obszaru objętego zasięgiem ekomarin oraz zabezpieczanego przez sprzęt ratowniczy.

Analiza musi zawierać się w danym '**okresie odniesienia**'. Okres 'odniesienia' to okres, dla którego przygotowywane są analizy kosztów i korzyści (CBA). Jest to okres za który należy sporządzić prognozę przepływów pieniężnych generowanych przez projekt, **licząc od roku poniesienia pierwszych wydatków związanych z faktyczną realizacją projektu.**

Należy przyjąć właściwy okres odniesienia, tj. minimum 15 lat.

W przypadku, kiedy okres gospodarczego życia projektu wykracza poza okres odniesienia, należy zastosować **wartość rezydualną**.

Wartość rezydualna nie powinna być niższa niż wartość księgowa netto aktywów projektu i związanych z nim inwestycji odtworzeniowych. Oznacza to, że beneficjent powinien rozliczyć wartość, która jest równa wartości netto aktywów (tzn. wartość księgowa brutto pomniejszona o amortyzację przez okres objęty analizą) sfinansowanych w ramach projektu powiększonej o wartość netto związanych z nimi inwestycji odtworzeniowych. W przypadku gruntów wartość rezydualna wynosi 100% wartości początkowej. Wnioskodawca powinien uzasadnić w studium wykonalności przyjętą wartość rezydualną.

3.1.2. Przyjęte założenia analizy finansowej

Analiza finansowa będąca częścią analizy kosztów i korzyści powinna mieć na celu, w szczególności:

- 1) dokonanie **oceny finansowej rentowności projektu** oraz **kapitału własnego (krajowego)**,
- 2) określenie właściwego (maksymalnego) **wkładu z EFRR – oszacowanie poziomu wsparcia**, który umożliwi wykonalność finansową projektu, a z drugiej strony nie pozwoli przekazać projektodawcom zbyt dużo środków (nie pozwoli im zarobić na dotacji) – *poziom wsparcia szacuje się za pomocą analizy 'luki finansowej'*,
- 3) weryfikację **trwałości finansowej** projektu tzn. czy projektodawca będzie zdolny do wdrożenia projektu, a operator będzie generował wystarczającą nadwyżkę finansową do pokrycia wszystkich kosztów działalności operacyjnej oraz wydatków inwestycyjnych (łącznie z koniecznymi nakładami odtworzeniowymi) – trwałość finansową analizujemy poprzez badanie sald środków pieniężnych systemu w okresie eksploatacji aktywów finansowanych z dotacji.

Analiza finansowa:⁵

1. Musi wskazywać, czy podatek VAT jest kosztem kwalifikowanym w ramach projektu.
2. Musi być dokonana **z punktu widzenia właściciela rezultatów projektu**. Jednakże, jeżeli właściciel i operator są odrębnymi podmiotami (prowadzącymi odrębne księgi rachunkowe), analiza finansowa powinna być skonsolidowana (obejmować oba podmioty).
3. Musi brać pod uwagę **wyłącznie przepływy pieniężne** tzn. rzeczywistą kwotę pieniężną otrzymywaną lub wypłacaną w ramach projektu. Dlatego niepieniężne pozycje rachunkowe, jak amortyzacja nie mogą być przedmiotem tej analizy.
4. Musi uwzględniać **wartość pieniądza w czasie** podczas wyliczania przepływów finansowych w różnych latach. Przyszłe przepływy pieniężne dyskontuje się wstecznie do wartości bieżącej (w pierwszym roku rozpoczęcia projektu) za pomocą degresywnego w czasie 'współczynnika dyskonta', którego wartość jest uzależniona od przyjętej stopy dyskontowej. Przygotowanie **analizy finansowej bez uwzględnienia** zmiany wartości pieniądza w czasie będzie powodować brak porównywalności efektów projektu z innymi projektami przygotowanymi zgodnie z założoną metodologią.
5. Analiza finansowa musi być sporządzona **w cenach stałych**, ponieważ stopa dyskontowa jest wyrażona w wartościach rzeczywistych.
6. Analiza finansowa musi być **sporządzona przy użyciu metody przyrostu**⁶.
7. Musi zapewniać, że przepływy środków pieniężnych są uwzględnione w tym roku, w którym będą faktycznie dokonane i zawierać się w danym **'okresie odniesienia'**. W przypadku gdy rzeczywisty okres gospodarczego życia projektu przekracza dany okres odniesienia, **analiza uwzględnia również 'wartość rezydualną'**.
8. **Przyjmuje jeden poziom stopy procentowej dla wszystkich projektów w ramach RPO WiM na poziomie 5%**, co uprości i ujednolici zasady przygotowywania projektów. Zatem wskaźnik dyskonta, przez który należy przemnożyć wartość przepływów pieniężnych w danym roku, aby sprowadzić ich wartość do wartości z roku bazowego – wylicza się według wzoru:

$$d_t = \frac{1}{(1+r)^t}$$

gdzie:

d_t oznacza wskaźnik dyskonta w roku t

r oznacza przyjętą stopę dyskonta

t oznacza kolejny rok w okresie od etapu inwestycyjnego do końca okresu 'odniesienia' $t \in \{0, 1, 2, \dots, n\}$

Można jednakże w uzasadnionych przypadkach stosować **stopę wyższą**, jeżeli wynika to ze szczegółowego badania kosztu kapitału dla określonego projektu lub analizy określonych portfeli papierów wartościowych na międzynarodowych rynkach finansowych, czy też alternatywnych inwestycji dostępnych dla konkretnego inwestora.

Wykorzystanie wyższej stopy dyskonta działa na niekorzyść danego projektu (przy porównywaniu go z projektami, w których zastosowano niższą stopę), mimo tego, że w większym stopniu jest bliższe prawdzie i specyficznym warunkom otoczenia danego projektu.

Wskazuje, czy w ramach projektu przewiduje się poniesienie wydatków w zakresie instrumentu elastyczności, w tym określa nazwę i wartość wydatku oraz uzasadnia konieczność jego poniesienia.

⁵ Komisja Europejska, *Nowy okres programowania 2007-2013: Wytyczne...* op. cit., s. 6-7.

⁶ Jednakże, w przypadku projektu będącego w ramach już istniejącej infrastruktury generującej dochód, zastosowanie metody przyrostu może się okazać trudne, lub wręcz niewykonalne. W takim przypadku KE sugeruje, aby do analizy finansowej zastosować metodę 'pozostałych kosztów historycznych'.

3.1.3. Przyjęte założenia analizy ekonomicznej

W przypadku projektów o wartości większej niż 25 mln euro zalecana jest pełna analiza kosztów i korzyści.

W przypadku projektów o wartości mniejszej niż 25 mln euro zaleca się przeprowadzenie analizy jakościowej i ilościowej. Beneficjent powinien wymienić i opisać szczegółowo wszystkie istotne środowiskowe, ekonomiczne i społeczne skutki projektu i ująć je ilościowo. Ponadto beneficjent powinien odnieść się do analizy efektywności kosztowej, wykazując, że realizacja inwestycji stanowi dla społeczeństwa najtańszą opcję.

Analiza ekonomiczna:⁷

1. Musi być dokonana z punktu widzenia społeczności, przy czym punktem wyjścia do analizy ekonomicznej powinny być przepływy pieniężne określone w analizie finansowej.
2. Powinna wychodzić z założenia, że wkład w **projekt** jest wyceniany w kontekście jego **kosztu alternatywnego**, a **produkt końcowy** – w kontekście **gotowości klienta do zapłaty**. Koszt alternatywny niekoniecznie bowiem musi odpowiadać odnotowanemu kosztowi finansowemu; podobnie, chęć do zapłaty nie zawsze jest prawidłowo odzwierciedlona przez obserwowane ceny rynkowe, które mogą być przez coś zniekształcone lub których w ogóle może nie być:
 - ↳ należy odliczyć podatki pośrednie (np. VAT), subwencje i wpłaty mające charakter wyłącznie przekazu pieniężnego (np. wpłaty z tytułu ubezpieczeń społecznych). Jednakże ceny muszą być powiększone o podatki bezpośrednie. Również w przypadku, gdy konkretne podatki pośrednie/subwencje mają za zadanie zmienić efekty zewnętrzne, należy je uwzględnić w cenie,
 - ↳ przepływy gotówkowe należy skorygować o efekty zewnętrzne;
Efekty zewnętrzne są to efekty, które nie są odzwierciedlone w transakcji ani po stronie produkcji ani konsumpcji. Kluczowe efekty zewnętrzne związane są ze środowiskiem naturalnym, zdrowiem i jakością życia.

Należy tu określić źródła szacunku korzyści społecznych. Mogą to być specjalne analizy wykonywane na potrzeby studium, aktualizowane wartości uzyskane w wykonanych w przeszłości studiach lub też wartości uzyskane na innych obszarach (podobnych), przeliczone np. według ilorazu średniego wynagrodzenia w obu obszarach.

- ↳ w analizie muszą być wykorzystane wynagrodzenia ukryte, szczególnie w odniesieniu do kosztów niewykwalifikowanej siły roboczej.

Skutkiem zniekształceń rynku pracy (takich jak płace minimalne, świadczenia z tytułu bezrobocia, itp.) jest zazwyczaj to, iż wynagrodzenie finansowe jest wyższe, niż koszt alternatywny pracy. Należy zatem uwzględnić właściwe wynagrodzenie ukryte.

$$SW = FW \times (1 - u) \times (1 - t)$$

gdzie:

SW oznacza wynagrodzenie ukryte [zł / m-c średnio w roku]

FW oznacza wynagrodzenie finansowe (rynkowe)

u oznacza regionalny wskaźnik stopy bezrobocia (na koniec roku)

t oznacza stawkę wpłat z tytułu ubezpieczenia społecznego i odpowiednich podatków

3. W oparciu o długoterminowy wzrost gospodarczy i stopy preferencji czasowej, KE proponuje **orientacyjny punkt odniesienia dla społecznej stopy dyskontowej na poziomie 5,5%** dla państw objętych pomocą z funduszu spójności, w tym Polski.

⁷ Komisja Europejska, *Nowy okres programowania 2007-2013: Wytyczne...* op. cit., s. 9-11.

3.2. Nakłady inwestycyjne na realizację projektu

Przed przygotowywaniem harmonogramu rzeczowo-finansowego, należy zebrać dane dotyczące dwóch (opcjonalnie trzech) wydzielonych pozycji:

1. inwestycje rozwojowe i modernizacyjne (będące kosztem kwalifikowanym projektów) związane z realizacją projektu,
2. inwestycje odtworzeniowe (nie będących kosztem kwalifikowanym) w okresie eksploatacji projektu, tj. zakup ruchomych środków trwałych, urządzeń nie będących składnikiem nakładów rozwojowych i modernizacyjnych, nakłady na remonty generalne, wymianę wyposażenia technicznego po technicznym okresie użytkowania (podnoszące wartość środków trwałych).
3. rezerwę (opcjonalnie), która mimo, że kwalifikuje się do finansowania z funduszy unijnych, to jednak nie jest uwzględniana w obliczeniu luki finansowej. Ta pozycja winna być zatem wydzielona w harmonogramie.

Należy pamiętać, że harmonogram rzeczowo-finansowy powinien być:

- 1) poprawny (czy harmonogram jest zgodny z harmonogramem realizacji projektu przedstawionym w części I? Czy harmonogram rzeczowo-finansowy jest spójny z wnioskiem projektowym? Czy nie brakuje żadnego etapu, a są jedynie te etapy, które były wskazane wcześniej? Czy harmonogram nie zawiera błędów rachunkowych przy sumowaniu?),
- 2) zrozumiały (czy wszystkie etapy wynikają z procesu inwestycyjnego? Czy są logicznie powiązane?),
- 3) rzetelny (czy uwzględniono również nakłady w okresie eksploatacji? np. zakup ruchomych środków trwałych, urządzeń nie będących składnikiem nakładów na budowę, nakłady na remonty generalne i nakłady odtworzeniowe podnoszące wartość środków trwałych oraz wymianę wyposażenia technicznego po technicznym okresie użytkowania),
- 4) wiarygodny (czy przedstawiony harmonogram jest realny? czy założono prawdziwe elementy realizacji projektu? czy określono źródła szacunku kosztów? (np. kosztorys inwestorski, przetarg, oferty potencjalnych wykonawców, doświadczenia inwestora).

3.3. Przychody ze sprzedaży – kalkulacja przychodów

3.3.1. Prognozowana liczba użytkowników dla wariantu bazowego

oraz

3.3.2. Prognozowana liczba użytkowników po realizacji projektu

'Wariant bazowy' oznacza tu wariant bez realizacji projektu (gdyby projektodawca funkcjonował tak jak do tej pory, inwestując jedynie za własne środki).

Należy w tym miejscu przedstawić szacunek liczby użytkowników rezultatów projektu oraz zakres oferowanych usług przy założeniu zarówno realizacji projektu, jak i przy normalnej działalności projektodawcy. Oszacowanie popytu jest niezwykle trudne dla analityka, niemniej jednak należy dołożyć wszelkich starań, aby:

- 1) założenia co do zakresu planowanych/oferowanych usług były oszacowane realnie i były możliwe do osiągnięcia przez projektodawcę/operatora,
- 2) zakres planowanych/oferowanych usług nie został oszacowany zbyt optymistycznie.

Liczba użytkowników oraz zakres oferowanych usług jest silnie uzależniona od założeń i opisów, jakie zostały poczynione w części pierwszej:

- 1) obecnego poziomu oferowanych usług w zakresie przedmiotu projektu,

- 2) charakterystyki segmentu, do którego adresowane są usługi (również jego tendencji rozwojowych),
- 3) tego, czy usługa jest adresowana do segmentów obsługiwanych już przez instytucję, czy do nowych segmentów,
- 4) jakie potrzeby i oczekiwania dana usługa spełnia.

3.3.3. Kalkulacja przychodów dla wariantu bazowego

W tym punkcie należy przygotować plan taryfowy lub cennik, a następnie kalkulację przychodów, która musi zawierać:

- 1) przychody ze sprzedaży,
- 2) pozostałe przychody operacyjne

przy założeniu kontynuowania działalności bez realizacji projektu w odpowiednim okresie odniesienia.

Sposób kalkulacji taryf powinien być zgodny z obowiązującymi przepisami prawa.

Należy tu również uwzględnić nieściągalność należności na podstawie aktualnych wskaźników lub **wykazać, że ściągalność wynosi 100%**.

3.3.4. Kalkulacja przychodów po realizacji projektu

Podobnie jak wyżej, należy dołożyć wszelkich starań, aby:

- 1) przyjąć realne założenia,
- 2) uwzględnić wszystkie przychody z działalności w odpowiednim okresie odniesienia,
- 3) oprzeć kalkulację przychodów po realizacji projektu o poprawną, zrozumiałą, rzetelną i wiarygodną kalkulację cen za oferowane w wyniku realizacji projektu produkty lub usługi.

Przy określaniu cen należy zastosować się do następujących zaleceń:

- 1) ceny muszą spełniać 'zasadę sprawiedliwości', aby produkty lub usługi były przystępne cenowo dla najmniej uprzywilejowanych grup społecznych i były proporcjonalnym obciążeniem dla pozostałych korzystających,
- 2) ceny muszą odzwierciedlać społeczne koszty krańcowe wytworzenia produktów w projekcie,
- 3) ceny powinny być oparte o rzeczywiste spożycie zasobów, a zatem powinny przynajmniej pokrywać koszty operacyjne i koszty eksploatacji, jak również znaczną część amortyzacji majątku (zasada „zanieczyszczający płaci”),
- 4) jednocześnie odpowiednia struktura opłat powinna zmierzać do zmaksymalizowania dochodów z projektu, zmniejszając maksymalnie dotacje publiczne (zwiększając skuteczność przydziału środków), ale uwzględniając jednocześnie przystępność cenową,
- 5) wariant 'bez realizacji projektu' musi zakładać taką samą lub niższą marżę zysku operacyjnego jak wariant 'z realizacją projektu'.

3.3.5. Zgodność z 'zasadą sprawiedliwości'

W realizacji projektu należy stosować **zasadę 'zanieczyszczający płaci'**. Jest ona jedną z głównych zasad wspólnotowej polityki w zakresie środowiska naturalnego [art. 174 traktatu WE] i ma zastosowanie na całym terytorium Wspólnoty.

W praktyce wdrożenie tej zasady oznacza stworzenie systemu opłat, w którym koszty zanieczyszczania środowiska i środków zapobiegawczych przed zanieczyszczeniem środowiska byłyby ponoszone przez tego, kto spowodował zanieczyszczenie. Koszty te wylicza się **proporcjonalnie do marginalnych społecznych kosztów wytworzenia produktów w ramach danego projektu**, a więc również włączając w to koszty środowiskowe i koszty

związane z niedostatkim zasobów (to dotyczy projektów wykorzystujących wodę) lub też skalkulowanych w taki sposób, który promuje wybór innych wariantów projektu.⁸

3.3.6. Kalkulacja zmiany przychodów wywołanych realizacją projektu

W tym punkcie należy przedstawić zmiany przychodów wywołanych realizacją projektu. Przepływy finansowe dla inwestycji stanowią różnicę między przepływami pieniężnymi „scenariusza z projektem” i „scenariusza bez projektu”.

3.4. Prognoza kosztów eksploatacyjnych inwestora

3.4.1. Kalkulacja kosztów eksploatacyjnych dla wariantu bazowego

W pierwszej kolejności należy zadbać o to, aby koszty dotyczyły **całości funkcjonowania instytucji**.

Następnie należy trzymać się następujących zasad:

- 1) przyjąć realne i możliwe do osiągnięcia założenia odnośnie kosztów,
- 2) uwzględnić wszystkie koszty,
- 3) podzielić koszty według klasyfikacji kosztów rodzajowych przy założeniu kontynuowania działalności bez realizacji projektu w odpowiednim okresie odniesienia na (wyszczególnione w tabeli):

Tabela 1. Wykaz możliwych rodzajów kosztów eksploatacyjnych wraz z przedstawieniem ich w arkuszu kalkulacyjnym.

Lp.	Wyszczególnienie	Jedn.	Rok	Kolejne lata...	Źródło danych
			2007		
1.	koszty paliwa	zł / rok			np. dane firmy
2.	koszty energii elektrycznej	zł / rok			
3.	koszty innych mediów	zł / rok			
4.	koszty materiałów	zł / rok			
5.	koszty wynagrodzeń brutto z narzutami	zł / rok			
6.	koszty usług obcych	zł / rok			
7.	koszty remontów i konserwacji	zł / rok			
8.	opłaty za korzystanie ze środowiska	zł / rok			
9.	kary za przekroczenia warunków korzystania ze środowiska	zł / rok			
10.	koszty ogólnozakładowe	zł / rok			
11.	inne (podać jakie, w kosztach eksploatacyjnych nie można uwzględniać amortyzacji)	zł / rok			

Źródło: opracowanie własne.

Aby zapewnić wiarygodność wyliczeń, należy zawsze podawać wiarygodne źródło szacunku kosztów (w ostatniej kolumnie) i sposób wyliczania, jak dla przykładu pokazano poniżej:

⁸ European Commission, *The New Programming Period 2007-2013: Guidance On The Methodology For Carrying Out Cost-Benefit Analysis*, Working Document No. 4, 08/2006, s. 15.

Tabela 2. Fragment arkusza kalkulacyjnego zawierającego koszty energii elektrycznej.

Lp.	Wyszczególnienie	Jedn.	Rok	Kolejne lata			Źródło danych
			2007	
1	Zużycie energii elektrycznej dla podstawowej działalności	kWh/rok					np. dane z poprzednich lat
2	Średnia stawka za energię	zł/kWh					np. Zakład Energetyczny
3	Koszt energii elektrycznej	zł/rok	1 x 2	1 x 2	1 x 2	1 x 2	–
4	Pozostałe koszty energii elektrycznej	zł/rok					np. dane z poprzednich lat
5	Razem koszty energii elektrycznej	zł/rok	3 + 4	3 + 4	3 + 4	3 + 4	–

Źródło: opracowanie własne.

W przypadku podstawowej kategorii kosztu konieczne należy przedstawić jednostki, w których ilościowo przedstawiamy koszt (kWh, szt., h itd.), liczbę jednostek w ciągu roku i wynik w postaci zawsze tej samej jednostki 'zł/rok'.

3.4.2. Kalkulacja kosztów eksploatacyjnych po realizacji projektu

Podobnie jak powyżej, przy kalkulacji kosztów eksploatacyjnych po realizacji projektu duży nacisk należy położyć na:

- 1) realność założeń,
- 2) uwzględnienie wszystkich kosztów z działalności po realizacji projektu w odpowiednim okresie odniesienia.

Pozostałe kwestie są analogiczne jak powyżej (tabele, sposób przedstawiania danych).

3.4.3. Kalkulacja zmiany kosztów wywołanych realizacją projektu

W tym punkcie należy przedstawić zmiany kosztów wywołanych realizacją projektu.

3.4.4. Plan amortyzacji

Ten punkt dotyczy wszystkich projektów, w których występują środki trwałe.

W Planie amortyzacji należy umieścić następujące elementy:

- 1) rok,
- 2) wartość początkową,
- 3) amortyzację roczną,
- 4) wartość netto środka trwałego.

Najlepiej jest, jeżeli zastosowany zostanie okres amortyzacji dla każdego typu aktywów, który odzwierciedla ich faktyczny okres użytkowania, a nie minimalny okres amortyzacji wynikający z przepisów prawa.

3.5. Rachunek zysków i strat dla projektu

Rachunek zysków i strat dla projektu musi być wykonany zgodnie z definicjami określonymi w ustawie o rachunkowości.

Należy trzymać się następującej zasady: *w rachunku muszą być ujęte wyłącznie zmiany poszczególnych pozycji rachunku wywołanych realizacją projektu, a więc od poszczególnych wartości 'po realizacji projektu' należy odjąć wartości 'bez realizacją projektu'.*

3.6. Rachunek przepływów pieniężnych projektu w okresie realizacji i eksploatacji projektu

3.6.1. Kalkulacja zapotrzebowania na kapitał obrotowy

Po przygotowaniu kalkulacji nakładów inwestycyjnych, należy zwrócić uwagę na wyliczenie zapotrzebowania na kapitał obrotowy. Jest to przecież **druga po nakładach pozycja wymagająca posiadania środków finansowych** (koniecznych w fazie eksploatacji inwestycji).

Kapitał obrotowy netto stanowi różnicę pomiędzy aktywami bieżącymi i zobowiązaniami bieżącymi. Ponieważ kapitał obrotowy netto jest z natury zasobem, w celu przekształcenia go w strumień pieniężny rozważane powinny być wyłącznie przyrosty roczne, tj. zmiany w stosunku do poziomu kapitału obrotowego netto w poprzednim roku. Wzrost kapitału obrotowego netto w stosunku do poprzedniego roku traktowany jest jako rodzaj nakładu poniesionego w danym roku na rzecz projektu. Zmiany w kapitale obrotowym netto w całym okresie odniesienia powinny być wykazywane jako odrębna kategoria od nakładów inwestycyjnych na realizację projektu. Przy obliczaniu wskaźnika luki w finansowaniu zmiany te ujmowane są razem z kosztami operacyjnymi przy wyliczaniu przychodów netto (DNR).

3.6.2. Rachunek przepływów pieniężnych dla projektu w okresie realizacji i eksploatacji projektu

W pierwszej kolejności należy przygotować szablon rachunku przepływów pieniężnych dla projektu zgodnie z definicjami określonymi w ustawie o rachunkowości, przy czym można go przygotować jedynie na poziomie grup głównych (oznaczonych literami). W drugiej kolejności należy przygotować wyliczenia bacząc na to, czy są one poprawne i nie ma błędów rachunkowych, ani metodologicznych.

W tym punkcie, oprócz przedstawienia rachunku przepływów pieniężnych, należy również (bazując na tym rachunku) uzasadnić:

- 1) w jaki sposób zapewnimy płynność finansową projektu,
- 2) przedstawić czynniki, które mogą wpłynąć na płynność oraz sposoby ich przezwyciężenia.

3.6.3. Źródła pokrycia deficytu

Ten punkt wypełniamy jedynie wtedy, kiedy występują ujemne przepływy w którymkolwiek roku realizacji lub eksploatacji rezultatów projektu.

Zadaniem projektodawcy jest w takim przypadku podanie źródła pokrycia deficytu.

3.7. Źródła finansowania projektu

3.7.1. Źródła finansowania. Finansowanie części inwestycji nie pochodzącej ze środków EFRR

W tym punkcie należy podać:

- 1) źródła finansowania przedsięwzięcia dla całego projektu, poszczególnych jego elementów, a także przeszłych i przyszłych etapów,
- 2) rodzaj finansowania części projektu nie pochodzącej ze środków EFRR (czy są to środki własne, kredyt, czy może dotacja),
- 3) sposób sfinansowania wkładu EFRR od momentu zapłaty za wykonane działania do uzyskania refundacji.

3.7.2. Kalkulacja luki finansowej. Poziom dofinansowania

W przypadku projektów niegenerujących dochodu lub objętych pomocą publiczną w rozumieniu art. 87 TWE, **nie stosuje się metody luki w finansowaniu** dla ustalenia poziomu dofinansowania z funduszy UE, lecz poziom dofinansowania ustala się przy zastosowaniu stopy dofinansowania określonej w Szczegółowym opisie osi priorytetowej „Środowisko przyrodnicze”.

Kalkulacja luki finansowej jest **krytycznie ważna** z punktu widzenia Komisji Europejskiej. Dlatego należy pamiętać, aby przyjąć odpowiednie założenia i wziąć wszystkie aspekty pod uwagę.

W okresie 2007-2013 metoda luki w finansowaniu jest podstawą obliczania dotacji UE dla projektów generujących dochody, przy czym *„wydatki kwalifikowane nie mogą przekraczać bieżącej wartości kosztu inwestycji pomniejszonej o bieżącą wartość dochodu netto z inwestycji w okresie referencyjnym właściwym dla danej kategorii inwestycji”* [art. 55 ust. 2. rozp. 1083/06].

Metoda luki w finansowaniu ma zastosowanie wyłącznie w odniesieniu do projektów, których całkowity koszt przekracza 1 mln euro.

Projekt 'generujący dochód' oznacza jakąkolwiek operację obejmującą inwestycję w infrastrukturę, korzystanie z której podlega opłatom ponoszonym bezpośrednio przez korzystających lub jakąkolwiek operację pociągającą za sobą sprzedaż gruntu lub budynków lub dzierżawę gruntu lub najem budynków, lub jakiejkolwiek inne odpłatne świadczenie usług.

W przypadku gdy nie wszystkie koszty projektu są kwalifikowane do współfinansowania, dochód netto zostaje przyporządkowany *pro rata* do kwalifikowanych i niekwalifikowanych części kosztu inwestycji [art. 55 rozp. 1083/06].

Obecnie, każdy zdyskontowany przychód przekraczający powstałe w projekcie zdyskontowane koszty operacyjne i powiększone o zdyskontowaną wartość rezydualną ('przychód netto') obniża zdyskontowany pierwotny koszt inwestycji. Chodzi tu zatem o określenie **'luki finansowej' – tej części zdyskontowanego kosztu pierwotnej inwestycji, która nie jest pokryta zdyskontowanym dochodem netto z projektu.**

W celu obliczenia wskaźnika luki w finansowaniu należy odnieść się do przepływów pieniężnych oszacowanych na podstawie metody standardowej lub złożonej, uwzględniając następujące kategorie zdyskontowanych przepływów pieniężnych:

- a) zdyskontowane nakłady inwestycyjne na realizację projektu (DIC), bez rezerw na nieprzewidziane wydatki,
- b) zdyskontowane przychody projektu, w rozumieniu art. 55 ust. 1 *rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006*,

- c) zdyskontowane koszty operacyjne projektu (powiększone o zdyskontowane nakłady odtworzeniowe w ramach projektu dofinansowanego z funduszy UE oraz zdyskontowane zmiany w kapitale obrotowym netto),
- d) zdyskontowana wartość rezydualna.

W celu wyliczenia wskaźnika luki w finansowaniu zdyskontowany przychód netto (dochód = przychody w rozumieniu art. 55 ust. 1 *rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006* – zdyskontowane koszty operacyjne) powiększa się o zdyskontowaną wartość rezydualną,

Algorytm przedstawiający sposób obliczania luki w finansowaniu w projekcie został zaprezentowany poniżej:

a) krok 1. Określenie wskaźnika luki w finansowaniu (R):

$$R = \text{Max EE/DIC}$$

gdzie:

- **Max EE** to maksymalny wydatek kwalifikowalny = **DIC - DNR** (art. 55 ust. 2 *rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006*);
- **DIC** to suma zdyskontowanych nakładów inwestycyjnych na realizację projektu, bez rezerw na nieprzewidziane wydatki;
- **DNR** to suma zdyskontowanych przychodów netto (dochodów) powiększonych o wartość rezydualną = suma zdyskontowanych przychodów – suma zdyskontowanych kosztów operacyjnych + zdyskontowana wartość rezydualna,

Na potrzeby wyliczenia wskaźnika luki w finansowaniu zdyskontowane nakłady odtworzeniowe i zdyskontowane zmiany w kapitale obrotowym netto traktowane są na takich samych zasadach jak zdyskontowane koszty operacyjne, tzn. powiększają one zdyskontowane koszty operacyjne przy wyliczaniu zdyskontowanego przychodu netto (DNR). Zdyskontowana wartość rezydualna środków trwałych również uwzględniana jest przy obliczaniu zdyskontowanych przychodów netto, przy czym powiększa ona przychody. Zdyskontowane nakłady inwestycyjne na realizację projektu stanowią natomiast zdyskontowany koszt inwestycji (DIC).

b) krok 2. Określenie „kwoty decyzji” (Decision Amount, DA), tzn. kwoty, dla której ma zastosowanie stopa współfinansowania dla danej osi priorytetowej (dla dużych projektów jest to kwota decyzji, o której mowa w art. 41 ust. 2 *rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006*).

Niezależnie od wielkości projektu jest to kwota wydatków kwalifikowalnych, która powinna zostać umieszczona w umowie o dofinansowanie i stanowi podstawę do określenia wysokości dofinansowania unijnego:

$$DA = EC \cdot R$$

gdzie:

- **EC** - to koszty kwalifikowalne (niezdyskontowane), spełniające kryteria kwalifikowalności prawnej, tj. zgodne art. 56 *rozporządzenia nr 1083/2006, z Krajowymi wytycznymi dotyczącymi kwalifikowania wydatków w ramach funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności w okresie programowania 20007-2013* oraz wytycznymi dotyczącymi kwalifikowalności wydatków w ramach poszczególnych programach operacyjnych.

c) krok 3. Określenie (maksymalnej) dotacji UE:

$$\text{Dotacja UE} = DA \cdot \text{Max CRpa}$$

gdzie:

- **Max CRpa** - to maksymalna wielkość współfinansowania określona dla osi priorytetowej w decyzji Komisji przyjmującej program operacyjny (art. 53 ust. 6).

3.7.3. Podstawowe parametry kredytów i pożyczek

W tym punkcie należy przedstawić następujące parametry kredytów i pożyczek (o ile występują one jako źródła finansowania inwestycji – w przeciwnym przypadku należy wpisać 'nie dotyczy'):

- 1) **wartość kredytu/pożyczki**,
- 2) **waluta kredytu/pożyczki**,
- 3) **oprocentowanie** (stałe, które nie zmienia się w okresie wskazanym w umowie kredytu bez względu na sytuację rynkową czy zmienne – uzależnione od sytuacji rynkowej, zmieniane co 1, 3 lub 6 miesięcy na podstawie wysokości stóp procentowych – WIBOR, LIBOR lub EURIBOR),
- 4) **okres kredytowania** (określony w umowie kredytowej czas spłaty kredytu), **data zapadalności** (moment, w którym spłacona zostanie ostatnia rata kredytu i saldo rachunku kredytowego wyniesie zero),
- 5) **okres karencji** (okres, w którym płacone są jedynie odsetki od uruchomionej kwoty kredytu oraz podczas którego mogą być prowadzone prace projektowe),
- 6) **provizja** (wynagrodzenie za usługi i czynności bankowe wykonywane przez bank na rzecz klienta – są ustalane procentowo w stosunku do wartości usługi albo określane wartościowo w Tabeli Opłat i Provizji),
- 7) **rodzaj rat kredytowych** (miesięczna lub kwartalna płatność wymagana przez bank tytułem spłaty kredytu, zawierająca część kapitału i naliczone odsetki).

Następnie należy przedstawić harmonogram spłat kredytu/pożyczki zgodnie z przyjętą konwencją prowadzenia analiz.

Zaprezentowane warunki kredytowe muszą być dostępne dla instytucji projektodawcy, dlatego należy powołać się na ofertę banków lub wyniki badania rynku finansowego w tym zakresie.

3.7.4. Ocena możliwości finansowych inwestora. Wnioski z analizy zdolności inwestycyjnej inwestora

Ocena możliwości finansowych inwestora powinna opierać się na analizie wolnych środków (własnych), które projektodawca chce i może przeznaczyć na inwestycje oraz na analizie zdolności kredytowej, zgodnie z zapisem 'Prawa bankowego'.

W przypadku jednostek samorządu terytorialnego⁹ wydatki na inwestycje będą wynikać z poziomu nadwyżki środków po dokonaniu wszystkich wydatków na bieżące potrzeby danej jednostki. Aby ocenić zdolność kredytową jednostki należy jednak zbadać wszystkie przepływy pieniężne pomiędzy gminą a innymi podmiotami, ponieważ do dochodów gminy nie zalicza się *dochodów zwrotnych* (a więc środków pozyskanych z kredytu lub pożyczki), a do wydatków nie zalicza się z kolei spłat kapitału kredytu lub pożyczki. To oznacza, że tak naprawdę wydatki na inwestycje można obliczyć poprzez odjęcie bieżących wydatków od dochodów, dodanie przychodów ze sprzedaży mienia oraz odjęcie wydatków na obsługę istniejącego zadłużenia.

Ocena zdolności inwestycyjnej powinna brać również pod uwagę odroczone terminy płatności dla wykonawców robót. Zobowiązania powinny zostać odjęte przy wyliczaniu zdolności kredytowej.

Oceniając zdolność kredytową należy również uważać na prognozy budżetowe zaprezentowane przez jednostkę budżetową, bowiem zdolność kredytowa określona na bazie szacunku dochodów może w rzeczywistości być dużo niższa (np. dochody mogą nie osiągnąć zakładanej w prognozie wartości z powodu spadku ściągalności podatków lub zmniejszenia się liczby podatników).

Należy również zawrzeć w miarę możliwości w studium wykonalności wyciąg z prognozy obsługi długu publicznego przez jednostkę samorządową.

⁹ opracowano na podstawie artykułu: Wojciechowski J., *Prawne i proceduralne podstawy kredytowania gmin w Polsce w latach 1991-2004*, Zeszyty Studiów Doktoranckich, Akademia Ekonomiczna w Poznaniu Wydział Ekonomii, Zeszyt 21/2005, s. 25-52.

Oczywiście nie jest konieczne przeprowadzanie analizy zdolności kredytowej podmiotu dla potrzeb studium – analizę i ocenę zdolności inwestycyjnej i kredytowej mogą przeprowadzić uprawnione podmioty (np. Regionalna Izba Obrachunkowa lub bank), dlatego w studium można przedstawić jedynie **wnioski z analiz już przeprowadzonych**.

3.8. Analiza kosztów-korzyści – analiza finansowa projektu

3.8.1. Wskaźnik FNPV/C i FRR/C

FRR/C mierzy zdolność projektu do generowania środków zapewniających odpowiedni zwrot wszystkim źródłom finansowania (tzn. własnym i obcym).

W tym punkcie obliczamy FNPV/C i FRR/C w wariantach bez i z dotacją na podstawie prognozy przepływów pieniężnych odpowiadającej okresowi użytkowania projektu (okresowi odniesienia) obejmującej:

- ↳ Przychody w rozumieniu art. 55 ust.1 *rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006*,
- ↳ Wartość rezydualną,
- ↳ Koszty operacyjne,
- ↳ Zmiany w kapitale obrotowym netto,
- ↳ Nakłady odtworzeniowe w ramach projektu
- ↳ Nakłady inwestycyjne na realizację projektu.

Metodologia liczenia FNPV i FRR

Zaktualizowaną wartość netto (FNPV) należy wyliczać według wzoru:

$$FNPV = \sum_{t=0}^n \frac{CF_t}{(1+r)^t}$$

gdzie,

$FNPV$	finansowa zaktualizowana wartość netto,
CF_t	saldo przepływów pieniężnych w roku t ,
t	oznacza kolejny rok w okresie od przygotowania projektu do końca okresu 'odniesienia' $t \in \{0, 1, 2, \dots, n-1\}$
n	oznacza liczbę lat w okresie od przygotowania projektu do końca okresu 'odniesienia'.
r	oznacza przyjętą stopę dyskontową (finansową).

Finansową wewnętrzną stopę zwrotu (FRR) obliczamy według wzoru:

$$FRR = r_1 + \frac{FPV \cdot (r_2 - r_1)}{FPV + |FNV|}$$

gdzie:

FPV	wartość dodatnia FNPV dla niższej stopy dyskontowej r_1
FNV	wartość ujemna FNPV dla wyższej stopy dyskontowej r_2

Pamiętajmy, aby:

- różnica między r_1 a r_2 nie wynosiła więcej niż dwa punkty procentowe,
- znaleźć dwie takie stopy dyskontowe, dla których FNPV będzie raz wyższy, a raz niższy od zera.

Do wyliczania wskaźników można zastosować gotowe formuły arkuszy kalkulacyjnych (np. MS Excel).

FRR/C musi być obliczone w wariantcie z oraz bez dotacji UE. Co do zasady dotacje są uzasadnione wówczas, gdy sprawiają, że projekt uzasadniony ekonomicznie lecz nieopłacalny finansowo (tzn. bez uwzględnienia dotacji ma ujemny FNPV/C, a co za tym idzie ma niski lub ujemny FRR/C) staje się wykonalny finansowo (tzn. FRR/C z uwzględnieniem dotacji jest na odpowiednim poziomie, czyli powinna się mieścić w przedziale $0\% < \text{FRR/C} < \text{stopa dyskontowa}$). To kryterium dotyczy jednak **wszystkich projektów inwestycyjnych oprócz projektów objętych pomocą publiczną**.

Dodatkowo, w tym punkcie przeprowadzamy **analizę wrażliwości i ryzyka**.

*Analiza wrażliwości ma na celu wskazanie krytycznych zmiennych projektu. Dokonuje się tego poprzez pozwolenie zmiennym projektu na wahania według określonej procentowo zmiany i obserwowanie wahań w finansowych i ekonomicznych wskaźnikach efektywności. Jednorazowo wahanom powinna ulegać tylko jedna zmienna, podczas gdy inne parametry powinny być stałe. Sugeruje się **uznanie za „krytyczne” tych zmiennych, w których zmiana w wysokości 1% (dodatnia lub ujemna) powoduje odpowiednią zmianę wartości bazowej NPV o 5%**. Można jednak przyjąć różne kryteria.*

Dowolnie wybrane zmiany procentowe niekoniecznie muszą być spójne z potencjałem wahań zmiennych. Obliczenie wartości progowych może dostarczyć interesujących informacji, wskazując jaka zmiana procentowa w zmiennych zrównałaby NPV (ekonomiczną lub finansową) z zerem.

Należy zidentyfikować i omówić różne czynniki ryzyka, uzasadnić, które z nich są istotne i przeliczyć model uwzględniając poszczególne scenariusze makroekonomiczne (co oznacza, że model powinien być zastosowany 10 razy, tzn. dla 5 czynników ryzyka pomnożonych przez 2 scenariusze makroekonomiczne). Zmiany wartości tych czynników powinny być oparte na znajomości sektora i lokalnych warunków rynkowych.

Zaleca się sprawdzenie następujących scenariuszy (np. scenariusz 1: spadek o 10% popytu na usługi przy podstawowym zestawie założeń makroekonomicznych; scenariusz 2: spadek o 10% popytu na usługi przy pesymistycznym zbiorze założeń makroekonomicznych, itd.). Poniżej znajduje się przykład rodzajów ryzyk (scenariuszy makroekonomicznych), które można wykorzystać (ale nie jest to obligatoryjne – zawsze rodzaje badanych scenariuszy należy dobrać do danego rodzaju projektu):

Tabela 3. Fragment arkusza kalkulacyjnego zawierającego elementy analizy ryzyka i wrażliwości.

Lp.	Ryzyko \ scenariusz makroekonomiczny	Podstawowy	Pesymistyczny
1	10% spadek popytu na usługi w ciągu 2 lat po zakończeniu realizacji projektu		
2	5% spadek taryf w ciągu 2 lat po zakończeniu realizacji projektu		
3	20% przekroczenie budżetu inwestycji podczas wdrażania projektu		
4	10% wzrost najbardziej istotnego kosztu eksploatacyjnego (np. cen paliwa w przypadku transportu miejskiego)		
5	Inne istotne czynniki...		

Badanie 15-letnich przepływów pieniężnych w analizie ryzyka jest bezzasadne. Wystarczające będą wyniki dla okresu wdrażania projektu oraz pięciu lat eksploatacji – w rzeczywistości jest to zwykle okres, w którym taryfy są najwyższe, gdyż kończy się okres karencji w spłacie pożyczki i są wyższe koszty eksploatacyjne. Trudno jest dokonać rzetelnej oceny ryzyka dla następnych lat.

Ocena wpływu, jaki wywiera procentowa zmiana zmiennej na wskaźniki efektywności projektu nie mówi nic o prawdopodobieństwie zaistnienia tej zmiany. **Analiza ryzyka** ma właśnie na celu przypisanie krytycznym zmiennym właściwego rozkładu prawdopodobieństwa, dzięki czemu można oszacować rozkład prawdopodobieństwa dla finansowych i ekonomicznych wskaźników efektywności. Pozwala to analitykowi na dostarczenie interesujących danych statystycznych na temat wskaźników efektywności projektu: spodziewanych wartości, standardowego odchylenia, współczynnika zmienności itp.

Należy zwrócić uwagę na fakt, iż analiza wrażliwości jest zawsze możliwa do przeprowadzenia, czego z kolei nie można powiedzieć o analizie ryzyka. W niektórych przypadkach (np. brak historycznych danych na temat podobnych projektów) sformułowanie prawidłowych wniosków co do rozkładu prawdopodobieństwa krytycznych zmiennych może się okazać dość trudne. W takich przypadkach należy sporządzić przynajmniej jakościową ocenę ryzyka, aby podeprzeć wyniki analizy wrażliwości.

Zatem jakościowa analiza ryzyka powinna być przeprowadzona wtedy, kiedy nie ma wystarczających informacji do wykonania analizy ilościowej (kiedy potrzebna byłaby wiedza dotycząca typów rozkładów prawdopodobieństwa różnych czynników ryzyka i parametrów tych rozkładów, takich jak średnia, odchylenie standardowe, itp.). W analizie jakościowej należy wskazać prawdopodobieństwo faktycznego wystąpienia danego ryzyka poprzez przypisanie do niego jednej z trzech kategorii prawdopodobieństwa: niskiego, średniego, wysokiego. Następnie należy opisać okoliczności, jakie przyczyniłyby się do wystąpienia takiej sytuacji. Zalecamy wykorzystanie następującej tabeli:

Tabela 4. Fragment arkusza kalkulacyjnego zawierającego elementy analizy jakościowej ryzyka.

Lp	Ryzyko	Prawdopodobieństwo H – wysokie M – średnie S – niskie	Komentarz / Uwagi
1	10% spadek popytu na usługi w ciągu 2 lat po zakończeniu realizacji projektu		
2	5% spadek taryf w ciągu 2 lat po zakończeniu realizacji projektu		
3	20% przekroczenie budżetu inwestycji podczas wdrażania projektu		
4	10% wzrost najbardziej istotnego kosztu eksploatacyjnego (np. cen paliwa w przypadku transportu miejskiego)		
5	Inne istotne czynniki...		

Źródło: European Commission, The New Programming Period 2007-2013: Guidance On The Methodology For Carrying Out Cost-Benefit Analysis, Working Document No. 4, 08/2006, s. 11-12; Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013. Wytyczne w zakresie wybranych zagadnień związanych z przygotowaniem projektów inwestycyjnych, w tym projektów generujących dochód (projekt). Załącznik 2. Wytyczne do przygotowania analizy finansowej i ekonomicznej dla projektów z sektora środowiska, Warszawa 2007, s. 10.

3.8.2. Wskaźnik FNPV/K i FRR/K

FRR/K mierzy zdolność projektu do zapewnienia odpowiedniego zwrotu kapitału zainwestowanego przez podmiot(y) – interesariuszy odpowiedzialnych za projekt w państwach członkowskich (publicznych i prywatnych). Kapitał ten jest brany pod uwagę wtedy, gdy jest opłacony, pożyczki finansowe natomiast wtedy, kiedy są spłacane. Dodatkowo, powinniśmy wziąć pod uwagę koszty operacyjne, stosowne (należne) odsetki oraz przychody. W kalkulacji nie powinniśmy natomiast wziąć pod uwagę wkładu EFRR (co nie oznacza, że w obliczeniach należy pominąć wkład środków publicznych krajowych, jeżeli występuje).

W tym punkcie obliczamy FNPV/K oraz FRR/K na podstawie prognozy przepływów pieniężnych obejmujących:

- ↳ Przychody w rozumieniu art. 55 ust.1 *rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006*,
- ↳ Wartość rezydualną,
- ↳ Koszty operacyjne,
- ↳ Koszty finansowania, w tym odsetki
- ↳ Spłaty kredytów,
- ↳ Krajowy wkład prywatny,
- ↳ Krajowy wkład publiczny.

Uwaga: w kalkulacji FNPV/K oraz FRR/K nie bierze się pod uwagę wartości dofinansowania z funduszy UE, gdyż celem ustalenia wartości FNPV/K i FRR/K jest ustalenie zwrotu i wartości bieżącej kapitału krajowego zainwestowanego w projekt.

Do wyliczania wskaźników można zastosować gotowe formuły arkuszy kalkulacyjnych (np. MS Excel).

W celu uniknięcia osiągnięcia nadmiernego zwrotu przez beneficjenta z tytułu otrzymania dotacji z UE, FRR/K z uwzględnieniem dotacji nie powinno nigdy przekraczać pewnego progu (zalecane jest ustalenie tego progu w wysokości odpowiadającej stopie dyskontowej, której zalecany poziom w wartościach nominalnych wynosi 8%).

3.8.3. Trwałość finansowa projektu

Projekt jest trwały finansowo wtedy, kiedy skumulowane (niezdyskontowane) przepływy finansowe netto są dodatnie w całym okresie odniesienia.

W tym punkcie należy udowodnić, że projekt jest **trwały finansowo** – w tym celu należy wykazać, że zsumowane (niezdyskontowane) przepływy środków pieniężnych netto mają wartość dodatnią przez cały okres odniesienia.

Do wykazania trwałości finansowej należy używać **NIEZDYSKONTOWANYCH przepływów finansowych netto**. W tym wyliczeniu ważne jest bowiem, czy środki zgromadzone na koncie projektu (przepływy finansowe netto) są w stanie pokryć powstające w kolejnych latach wydatki. Zatem nie jest tu wskazane i potrzebne uwzględnianie dyskonta (poprzez sprowadzanie wartości przepływów do określonego roku), bowiem kompensata przepływów dokonywana jest w danym roku. W tej analizie projektodawca powinien stosować, podobnie jak w przypadku analizy finansowej – ceny stałe.

Przepływy środków pieniężnych netto, jakie należy w tym celu uwzględnić powinny brać pod uwagę koszty inwestycji, wszystkie (krajowe i UE) środki finansowe oraz dochody netto. W tym przypadku nie uwzględnia się **wartości rezydualnej**, chyba że majątek uległ rzeczywistej likwidacji w ostatnim roku analizy.¹⁰ Oznacza to, że wartość rezydualną uwzględniamy w obliczeniach finansowej trwałości jedynie wtedy, gdy odpowiada ona rzeczywistemu wpływowi środków dla inwestora.¹¹

3.9. Analiza kosztów-korzyści – analiza ekonomiczna projektu

3.9.1. Wskaźnik ENPV i ERR

¹⁰ European Commission, *The New Programming Period 2007-2013: Guidance On The Methodology For Carrying Out Cost-Benefit Analysis*, Working Document No. 4, 08/2006, s. 9.

¹¹ European Commission, *Guide to cost-benefit analysis of investment projects (Structural Fund-ERDF, Cohesion Fund and ISPA)*, Evaluation Unit, DG Regional Policy, 2002, s. 25.

Ekonomiczna wartość bieżąca netto (*economic net present value*) informuje o realnych korzyściach ekonomicznych (oszacowanych w pieniądzu), jakie przyniesie nam realizacja projektu. Metoda ta bierze pod uwagę nie tylko zmianę wartości pieniądza w czasie, inflację i amortyzację, ale również rentowność kapitału inwestycyjnego. Zatem z dość dużym przybliżeniem odzwierciedla ona sytuację rzeczywistą.

Metodologia liczenia ENPV i ERR

Zaktualizowaną ekonomiczną wartość netto (ENPV) należy wyliczać według wzoru:

$$ENPV = \sum_{t=0}^n \frac{CF_t}{(1+r)^t}$$

gdzie,

ENPV	ekonomiczna zaktualizowana wartość netto
CF_t	skorygowane saldo przepływów pieniężnych w roku t
t	oznacza kolejny rok w okresie od przygotowania projektu do końca okresu 'odniesienia' $t \in \{0, 1, 2, \dots, n-1\}$
n	oznacza liczbę lat w okresie od przygotowania projektu do końca okresu 'odniesienia'
r	oznacza przyjętą stopę dyskontową (społeczną)

Ekonomiczną wewnętrzną stopę zwrotu (ERR) obliczamy według wzoru:

$$ERR = r_1 + \frac{EPV \cdot (r_2 - r_1)}{EPV + |ENV|}$$

gdzie:

EPV	wartość dodatnia ENPV dla niższej stopy dyskontowej r_1
ENV	wartość ujemna ENPV dla wyższej stopy dyskontowej r_2

Pamiętajmy, aby:

- różnica między r_1 a r_2 nie wynosiła więcej niż dwa punkty procentowe
- znaleźć dwie takie stopy dyskontowe, dla których ENPV będzie raz wyższy, a raz niższy od zera

Przy obliczaniu wskaźników ekonomicznych można stosować gotowe **formuły arkuszy kalkulacyjnych** (np. MS Excel).

3.9.2. Wskaźnik B/C

Współczynnik B/C należy obliczyć:

- 1) na podstawie przepływów wyliczonych dla ENPV,
- 2) jako stosunek korzyści do kosztów ekonomicznych.

Jeżeli ENPV jest większe od 0 oraz ERR jest wyższe niż społeczna stopa dyskontowa oraz współczynnik B/C jest wyższy niż 1 (trzy te warunki zawsze powinny występować równocześnie, co wynika z ich budowy) – projekt przynosi korzyści dla społeczności.

Zgodnie z tym co powiedziano wyżej, każdy projekt musi być **warty współfinansowania**, dlatego należy udowodnić, że:

- 1) **ekonomiczna wartość bieżąca netto (ENPV)**: jest większa niż zero dla projektu potrzebnego z gospodarczego punktu widzenia.
Gdyby ENPV była ujemna, korzyści dla społeczności byłyby niewystarczające, aby pokryć koszty ich osiągnięcia. Wtedy, bardziej korzystnym wariantem z punktu widzenia całej społeczności (łącznie z Inwestorem) byłby wariant bezinwestycyjny.
- 2) **ekonomiczna stopa zwrotu (ERR)**: jest wyższa niż społeczna stopa dyskontowa.
- 3) **stosunek korzyści do kosztów (B/C)**: jest większy niż 1.

Dla pozostałych projektów (w których nie jest dokonywana analiza wartościowa) ocena będzie bardziej subiektywna, bowiem oceniający będzie musiał sam określić, czy korzyści wynikające z realizacji projektu przeważają nad kosztami jego wdrożenia. Należy zatem uzasadnić analizę.